राज्य सेवा (मुख्य) परीक्षा - २०१६
परीक्षा दि. २५ सप्टेंबर, २०१६

A

2016

CODE : **EO8**

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक

BOOKLET NO.

प्रश्नपुस्तिका

सामान्य अध्ययन – I

वेळ : 2 (दोन) तास

एकूण प्रश्न : 150

एकूण गुण : 150

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 150 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक

केंद्राची संकेताक्षरे

शेवटचा अंक

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरापैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक तीन चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".**

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

1. पुढील वृत्तपत्रे व त्यांचे संपादक यांच्या जोड्या लावा :

(a)	किरण	(i)	वि.ना. मंडलिक
(b)	नेटिव्ह ओपिनियन	(ii)	ना.ग. चंदावरकर
(c)	इंदु प्रकाश	(iii)	म.ब. नामजोशी
(d)	इंडियन स्पेक्टेटर	(iv)	बेहरामजी मलबारी

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(2)	(i)	(iv)	(ii)	(iii)
(3)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

Match the following newspapers and their editors :

(a)	Kiran	(i)	V.N. Mandlik
(b)	Native Opinion	(ii)	N.G. Chandavarkar
(c)	Indu Prakash	(iii)	M.B. Namjoshi
(d)	Indian Spectator	(iv)	Behramji Malabari

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(2)	(i)	(iv)	(ii)	(iii)
(3)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

2. स्त्री शिक्षणासाठी सुरू केलेल्या पत्रिका आणि ज्यांनी त्या सुरू केल्या ते लोक यांच्या जोड्या जुळवा :

(a) बामाबोधिनी (i) द्विजेंद्रनाथ टागोर

(b) अबलाबांधव (ii) शशीपदा बॅनर्जी

(c) अंत:पुर (iii) द्वारकानाथ गांगुली

(d) भारती (iv) उमेशचंद्र दत्ता

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(4)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)

Match the following journals started for female education and the people who started them :

(a) Bamabodhini (i) Dwijendranath Tagore

(b) Abalabandhava (ii) Sasipada Banerjee

(c) Antahpura (iii) Dwarkanath Ganguli

(d) Bharti (iv) Umeshchandra Datta

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(4)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)

3. डिप्रेस्ड क्लासेस मिशन संबंधी पुढे दिलेल्या विधानांपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहेत ?

(a) मंगलोर, इंदौर व भवानी येथे केंद्रे स्थापन केली.

(b) शिवणकाम, पुस्तक बांधणी व काथ्याच्या कामाचे व्यवसायशिक्षण वर्ग सुरू केले.

(c) 1913 मध्ये आपले कार्यालय पुण्याहून मुंबईला हलवले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) सर्व (a), (b), (c) सत्य आहेत. (2) सर्व (a), (b), (c) सत्य नाहीत.

(3) (a) व (b) सत्य आहेत, (c) सत्य नाही. (4) (b) व (c) सत्य आहेत, (a) सत्य नाही.

Which of the following statements about the Depressed Classes Mission are **true** ?

(a) It established its centres at Mangalore, Indore and Bhavani.

(b) It opened vocational training classes in sewing, book-binding and coir-work.

(c) It shifted its centre from Pune to Bombay in 1913.

Answer options :

(1) All (a), (b), (c) are true (2) All (a), (b), (c) are not true

(3) (a) and (b) are true, (c) is not true (4) (b) and (c) are true, (a) is not true

---

4. सुरुवातीला त्यांच्या भारतात येण्यावर पुष्कळ निर्बंध घातलेले होते. परंतु ते सर्व 1813 च्या चार्टर कायद्याने काढून टाकण्यात आले. इथून पुढे ते मोठ्या संख्येने भारतात येऊ लागले व समाजाचा महत्त्वाचा भाग बनून गेले. ते लोक कोण होते ?

(1) अरबी व्यापारी (2) फ्रेंच व्यापारी

(3) इंग्लिश ख्रिश्चन मिशनरी (4) अमेरिकन ख्रिश्चन मिशनरी

At first there were many restrictions on their immigration to India. But those were all removed by the Charter Act of 1813. Hence forth they came in large number and became an important feature of the society. Who were those people ?

(1) Arab Traders (2) French Traders

(3) English Christian Missionaries (4) American Christian Missionaries

---

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

5. अज्जन एलायजा सॉलोमन हे ज्यूधर्मीय गृहस्थ ________ च्या व्यवस्थापक मंडळाचे सदस्य होते.

(1) प्रार्थना समाज (2) सत्यशोधक समाज

(3) ब्राह्मो समाज (4) डिप्रेस्ड क्लासेस मिशन

Ajjan Elija Solomon, a Jewish person, was a member of the Managing Committee of ________.

(1) Prarthana Samaj (2) Satyashodhak Samaj

(3) Brahmo Samaj (4) Depressed Classes Mission

---

6. 1848 मध्ये ही सभा अस्तित्वात होती. डॉ. भाऊ दाजी लाड, विश्वनाथ मंडलिक व गोविंद माडगावकर यांनी या संस्थेला नावारुपाला आणण्यासाठी खूप कार्य केले. न्यायमूर्ती रानडेंनी या संस्थेच्या सभात संशोधनात्मक लेख वाचले.

ही सभा कोणती ते ओळखा ?

(1) पुणे सार्वजनिक सभा (2) ज्ञानप्रसारक सभा

(3) परमहंस सभा (4) बुद्धीवर्धक सभा

This organization existed in 1848. Dr. Bhau Daji Laad, Vishvanath Mandlik and Govind Madgaonkar worked hard to bring up this organization. Justice Ranade presented research articles in the meetings of this organization.

Find out which was this organization ?

(1) Poona Sarvajanik Sabha (2) Dyanprasarak Sabha

(3) Paramahansa Sabha (4) Buddhivardhak Sabha

---

7. संत ल्यूबीन कोण होता ?

(1) फ्रेंच संत

(2) नाना फडणीसांनी सत्कार केलेला फ्रेंच दुत

(3) फ्रेंच सरसेनापती

(4) फ्रेंच प्रवासी

Who was Saint Lubin ?

(1) A French Saint

(2) The French diplomat who was felicitated by Nana Phadnis

(3) The French general

(4) The French traveller

---

8. पुढील वर्तमानपत्रे व त्यांचे संपादक यांच्या जोड्या जुळवा :

(a)	जागृती	(i)	व्यंकटराव गोडे
(b)	राष्ट्रवीर	(ii)	खंडेराव बागल
(c)	हंटर	(iii)	शामराव देसाई
(d)	ब्राह्मणेतर	(iv)	भगवंतराव पाळेकर

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(3)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

Match the following newspapers and their editors :

(a)	Jagruti	(i)	Vyankatrao Gode
(b)	Rashtraveer	(ii)	Khanderao Bagal
(c)	Hunter	(iii)	Shamrao Desai
(d)	Brahmanetar	(iv)	Bhagvantrao Palekar

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(3)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

9. महादेव गोविंद रानडे यांच्याबाबत पुढे दिलेल्या विधानांपैकी कोणते विधान सत्य **नाही** ?

(1) ते मुंबई विद्यापीठाचे पहिले भारतीय फेलो होते.

(2) त्यांची एल्फिन्स्टन कॉलेजमध्ये व्याख्याता पदावर नेमणूक झाली होती.

(3) विष्णुशास्त्री पंडितांसोबत ते विधवा पुनर्विवाहोत्तेजक मंडळाचे संस्थापक सदस्य होते.

(4) आत्माराम पांडुरंग यांच्यासह ते प्रार्थना समाजाचे एक संस्थापक होते.

Which of the following statements about M.G. Ranade is **not** true ?

(1) He was the First Indian Fellow of the Bombay University.

(2) He was appointed as a lecturer at Elphinstone College.

(3) He was one of the founders of the Widow Remarriage Association with Vishnushastri Pandit.

(4) He was one of the founders of Prarthana Samaj with Atmaram Pandurang.

---

10. जोड्या जुळवा :

(a)	लॉर्ड वेलस्ली	(i)	शिंद्यांवर युद्ध पुकारले
(b)	आर्थर वेलस्ली	(ii)	दख्खनच्या सैन्याचे प्रमुख
(c)	जनरल लेक	(iii)	दिल्ली काबीज केली
(d)	भोसले	(iv)	देवगावचा तह

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(3)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

Match the following :

(a)	Lord Wellesley	(i)	Declared war on Sindhia
(b)	Arthur Wellesley	(ii)	Was incharge of Deccan forces
(c)	General Lake	(iii)	Captured Delhi
(d)	Bhosale	(iv)	Treaty of Deogaon

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(3)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

---

11. 16 ऑक्टोबर 1899 रोजी पैसा फंड सोसायटीची स्थापना व नोंदणी कोणी केली ?

(1) वासूकाका जोशी (2) अंताजी दामोदर काळे

(3) मोरेश्वर गोपाळ देशमुख (4) लोकमान्य टिळक

Who instituted the Paisa Fund Society and registered it on 16th October 1899 ?

(1) Vasukaka Joshi (2) Antaji Damodar Kale

(3) Moreshwar Gopal Deshmukh (4) Lokmanya Tilak

---

12. लंडन येथील दि टाइम्सच्या वार्ताहराने लिहिले, "_________ च्या शोधापासून या गोष्टीचा आजच्या भारतात जितका जोरदार आणि महत्त्वपूर्ण सहभाग राहिला आहे, तितका आजतागायत कधीही नव्हता. ही गोष्ट नसती तर सेनेच्या प्रमुखांचे निम्मे सैन्य हतबल झाल्यासारखेच होते." हा वार्ताहर कोणत्या गोष्टीबद्दल बोलत होता ?

(1) डाक सेवा (2) विजेवर चालणारे तारायंत्र

(3) एन्फील्ड रायफल (4) तैनाती फौज

The correspondent of The Times, London, wrote, " Never since its discovery has the _________ played so important and daring a role as it now does in India; without it the Commander in Chief would lose the effect of half his force". What was the correspondent talking about ?

(1) Postal Service (2) Electric Telegraph

(3) Enfield Rifle (4) Subsidiary Alliance

---

13. या संस्थेचा तिसरा वर्धापन दिन 18 ऑक्टोबर 1909 रोजी मुंबईत टाऊन हॉल मध्ये साजरा केला होता. बडोद्याचे सयाजीराव गायकवाड, सर नारायण चंदावरकर आणि नामदार गोखले त्यावेळी उपस्थित होते. सयाजीरावांनी संस्थेला दोन हजार रुपयांची देणगी दिली होती.

ती संस्था कोणती ?

(1) डिप्रेस्ड क्लास मिशन (2) प्रार्थना समाज

(3) ब्राह्मणेतर पक्ष (4) बहिष्कृत हीतकारिणी सभा

The third anniversary of this organization was celebrated on 18th October 1909 at Town Hall in Mumbai. Sayajirao Gaikawad of Baroda, Sir Narayan Chandavarkar and Namdar Gokhale were present for the function. Sayajirao donated two thousand rupees to the organization.

Which organization was it ?

(1) Depressed Class Mission (2) Prarthana Samaj

(3) Brahmanetar Party (4) Bahishkrut Hitkarini Sabha

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

14. जोड्या जुळवा :

(a)	काशिनाथशास्त्री चिपळूणकर	(i)	अरेबियन नाईट्सचा मराठीत अनुवाद केला.
(b)	सखाराम प. पंडित	(ii)	रॉबिन्सन क्रुसोचा मराठीत अनुवाद केला.
(c)	रावजीशास्त्री गोडबोले	(iii)	लॅंबच्या टेल्स फ्रॉम शेक्सपियरचा मराठीत अनुवाद केला.
(d)	बापू छत्रे	(iv)	इसप्स टेल्सचा मराठीत अनुवाद केला.

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

Match the following :

(a)	Kashinathshastri Chiplunkar	(i)	Translated Arabian Nights in Marathi
(b)	Sakharam P. Pandit	(ii)	Translated Robinson Cursoe in Marathi
(c)	Ravjishastri Godbole	(iii)	Translated Lamb's Tales from Shakespeare in Marathi
(d)	Bapu Chhatre	(iv)	Translated Aesop's Tales in Marathi

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

---

15. त्यांनी प्रशासनाचे भारतीयीकरण केले. त्यांनी अफगाण युद्धाचा शेवट केला. त्यांनी आर्म्स ॲक्ट रद्द केला. ते कोण होते ?

(1) लॉर्ड लिटन (2) लॉर्ड रिपन

(3) लॉर्ड हेस्टिंग्ज (4) लॉर्ड इल्बर्ट

He Indianized administration. He ended the Afghan war. He ended Arms Act. Who was he ?

(1) Lord Lytton (2) Lord Ripon

(3) Lord Hastings (4) Lord Ilbert

---

16. पुढील विधाने वाचून त्यात वर्णन केलेले समाजसुधारक कोण ते ओळखा ?

(a) ते स्टूडंट्स् लिटररी अॅण्ड सायंटिफिक सोसायटीचे 1872 - 1889 पर्यंत सचिव होते.

(b) ते हंटर कमिशनचे बिगरसरकारी व स्वतंत्र सदस्य होते.

(c) ते रखमाबाई विरुद्ध तिचा पती दादाजी या खटल्यात तिचे सल्लागार होते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) बद्रुद्दिन तय्यबजी (2) फिरोजशहा मेहता

(3) काशिनाथ त्रिंबक तेलंग (4) बाळ मंगेश वागळे

Read the following statements and name the social reformer described in them :

(a) He was the Secretary of Students' Literary and Scientific Society 1872 - 1889.

(b) He was the Independent non-official member of the Hunter Commission.

(c) He was the Counsel for Rakhmabai in her case against her husband Dadaji.

Answer options :

(1) Badruddin Tyabji (2) Pherozeshah Mehta

(3) Kashinath Trimbak Telang (4) Bal Mangesh Wagle

17. देवबंद चळवळीने 1885 मध्ये स्थापन झालेल्या भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस सभेबद्दल कोणती प्रतिक्रिया व्यक्त केले ?

(1) राष्ट्रीय काँग्रेस सभेचे स्वागत केले.

(2) राष्ट्रीय काँग्रेस सभा उपयोगाची नाही.

(3) राष्ट्रीय काँग्रेस सभेवर बहिष्कार घालावा.

(4) राष्ट्रीय काँग्रेस सभा मुसलमानांविरुद्ध आहे.

How did Deoband movement react at the establishment of the Indian National Congress in 1885 ?

(1) Welcomed the National Congress.

(2) National Congress is of no use.

(3) National Congress should be boycotted.

(4) National Congress is against the Muslims.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

18. खालीलपैकी विजोड व्यक्ती ओळखा :

(1) राधाप्रसाद (2) कालीनाथ मुन्शी

(3) द्वारकानाथ टागोर (4) देवेंद्रनाथ टागोर

Pick out the odd person from the following :

(1) Radhaprasad (2) Kalinath Munshi

(3) Dwarkanath Tagore (4) Devendranath Tagore

---

19. समाज सुधारक राजाराम मोहन रॉय यांनी भारतातील शिक्षणाकरिता ________ यांना पाठिंबा दिला.

(1) ओरिएन्टॅलीस्टस् (2) आंग्लीसीस्ट्स् (3) प्रिन्सेप (4) विल्यम जोन्स

Rajaram Mohan Roy, the Social reformer supported the ________ for education in India.

(1) Orientalists (2) Anglicists (3) Prinsep (4) William Jones

---

20. खालीलपैकी कोणत्या घटकाचा वनस्पतीच्या प्रकाशसंश्लेषण, वाढ व उत्पन्न यासाठी उपयोगी ठरणाऱ्या वितंचक (अेन्झाइम) निर्मितीवर होतो ?

(1) वाऱ्याचा वेग (2) पालाश

(3) सूर्यप्रकाश (4) पाण्याचे रेणू

Which of the following factor influences the production of enzymes useful for photosynthesis, growth and yield.

(1) Wind velocity (2) Potassium

(3) Solar radiation (4) Water molecules

---

21. जोड्या जुळवा :

(a)	वॉरन हेस्टिंग्ज	(i)	कलकत्ता मदरसा
(b)	जोनाथन डंकन	(ii)	संस्कृत महाविद्यालय, बनारस
(c)	सर विल्यम जोन्स	(iii)	बंगाल एशियाई सोसायटी
(d)	सर विल्यम विल्बरफोर्स	(iv)	इव्हँजेलीकल सांप्रदाय

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(2)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(3)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

Match the following :

(a)	Warren Hastings	(i)	Calcutta Madrasa
(b)	Jonathan Duncan	(ii)	Sanskrit College, Benaras
(c)	Sir William Jones	(iii)	Bengal Asiatic Society
(d)	Sir William Wilberforce	(iv)	Evangelical Sect.

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(2)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(3)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

22. पुढील वाक्यात वर्णन केलेल्या समाज सुधारकाचे नाव ओळखा :

(a) 1840 साली एल्फिन्स्टन संस्थेत शिक्षक पदावर नेमलेले ते पहिले भारतीय ठरले.

(b) 1851 मध्ये त्यांनी पारशी धर्मसुधारणेसाठी रहनुमाई मझ्दयानी सभा स्थापन केली.

(c) ते बॉम्बे असोसिएशनचे एक संस्थापक होते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) नौरोजी फरदुनजी (2) एस्.एस्. बेंगाली

(3) दादाभाई नौरोजी (4) फिरोझशाह मेहता

Name this Social reformer described in the following statements :

(a) In 1840, he became the first native to be appointed as a teacher in the Elphinstone Institute.

(b) In 1851, he founded the Rahnumai Mazdiani Sabha, a Parsi Social reform association.

(c) He was one of the founders of the Bombay Association.

Answer options :

(1) Naoroji Furdunji (2) S.S. Bengali

(3) Dadabhai Naoroji (4) Pherozeshah Mehta

---

23. यल्लोरा (वेरूळ) येथील एकूण लेण्यांपैकी किती लेणी हिंदू धर्माची आहेत ?

(1) 16 (2) 17 (3) 18 (4) 19

Out of the total caves at Ellora (Verul) how many caves are dedicated to Hinduism ?

(1) 16 (2) 17 (3) 18 (4) 19

---

24. पुढीलपैकी कोणते वांङ्मय प्रार्थना समाजाशी संबंधित **नव्हते** ?

(1) सुबोध संगीत (2) सुबोध पत्रिका

(3) प्रार्थना संगीत (4) प्रार्थना समाजाचा इतिहास

Which of the following literature is not associated with the Prarthana Samaj ?

(1) Subodh Sangeet (2) Subodh Patrika

(3) Prarthana Sangeet (4) Prarthana Samajacha Itihas

---

25. महाराष्ट्र राज्य हे एकूण 9 (नऊ) कृषि हवामान विभागांमध्ये ________ च्या आधारावर विभागलेले आहे.

(1) पर्जन्य, तापमान, मृदा प्रकार व वनस्पती

(2) पर्जन्य, तापमान व वनस्पती

(3) पर्जन्य, मृदा प्रकार व वनस्पती

(4) पर्जन्य, तापमान व मृदा प्रकार

The Maharashtra state has been divided into 9 agro-climatic zones based on ________.

(1) rainfall, temperature, soil type and vegetation

(2) rainfall, temperature and vegetation

(3) rainfall, soil type and vegetation

(4) rainfall, temperature and soil type

---

26. शाश्वत शेतीची मुख्य उद्दिष्टे पुढील प्रमाणे आहेत :

(a) पर्यावरण संतुलन राखणे

(b) सामाजिक-आर्थिक समता साध्य करणे

(c) आर्थिक लाभ मिळवणे

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) व (c) बरोबर (2) (b) व (c) बरोबर

(3) (a) व (b) बरोबर (4) सर्व बरोबर

Main objectives of sustainable agriculture are :

(a) To maintain environmental balance

(b) To achieve social-economic equality

(c) To get economic benefits

Answer options :

(1) (a) and (c) are correct (2) (b) and (c) are correct

(3) (a) and (b) are correct (4) All are correct

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

27. मुंबई प्रांताचे चार विभाग होते व त्या प्रत्येकावर एकेक महसूल कमिशनर होता. हे चार विभाग ________ असे होते.

(1) सिंध, उत्तर, मध्य, दक्षिण (2) सिंध, पश्चिम, मध्य, पूर्व

(3) सिंध, उत्तर, पश्चिम, दक्षिण (4) सिंध, उत्तर, पूर्व, दक्षिण

Bombay Presidency was divided into four divisions, with a Revenue Commissioner over each division. The four divisions were ________.

(1) Sindh, Northern, Central, Southern (2) Sindh, Western, Central, Eastern

(3) Sindh, Northern, Western, Southern (4) Sindh, Northern, Eastern, Southern

---

28. ज्यावर्षी पाऊस सरासरीपेक्षा ________ टक्के अधिक असतो ते वर्ष पर्जन्याधिक्याचे समजण्यात येते.

(1) 120 (2) 100 (3) 150 (4) 125

If average annual rainfall is greater than ________ percentage the year is considered as over rainy year excess rain.

(1) 120 (2) 100 (3) 150 (4) 125

---

29. पुढीलपैकी विजोड व्यक्ती ओळखा :

(1) भूलाभाई देसाई (2) कैलासनाथ काटजू

(3) तेजबहादूर सप्रु (4) मोतीलाल नेहरु

Pick out the odd person from the following :

(1) Bhulabhai Desai (2) Kailasnath Katju

(3) Tejbahadur Sapru (4) Motilal Nehru

---

30. विशिष्ट विभागातील प्राणी आणि वनस्पतींचे जीवन हे त्या जीवसृष्टीच्या परिस्थितीची स्वतंत्र ओळख समजली जाते त्याला ________ म्हणतात.

(1) बायोटा (2) बायोम (3) बायोमास (4) ब्लॉच

Animal and plant life of a particular region considered as a total ecological entity is known as ________.

(1) Biota (2) Biome (3) Biomass (4) Blotch

---

31. राज्यांना स्वायत्तता देण्याची मागणी करणारा आनंदपुर साहेब ठराव 1973 मध्ये __________ ने पारित केला.

(1) पंजाब विधानसभा (2) दमदमी टाकसाळ

(3) अकाली दलाची कार्यकारी समिती (4) निरंकारी अधिवेशन

The Anandpur Sahib Resolution which asked for autonomy for the states was passed in 1973 by __________.

(1) Punjab Legislative Assembly (2) Damdami Taksal

(3) Working Committee of Akali Dal (4) Nirankari Convention

---

32. 1920 मधील 'अखिल भारतीय अस्पृश्यता निवारण परिषद' कुठे संपन्न झाली होती ?

(1) सोलापूर (2) मुंबई (3) नागपूर (4) पुणे

Where did the 'Akhil Bhartiya Asprushyata Nivaran Parishad'. (All India Conference for eradication of Untouchability) take place in 1920 ?

(1) Solapur (2) Mumbai (3) Nagpur (4) Pune

---

33. इ.स. 28 जुलै 1946 रोजी महाराष्ट्र एकीकरण परिषदेची सभा मुंबईमध्ये भरली होती तेव्हा तिचे अध्यक्ष कोण होते ?

(1) श्री.श. नवरे (2) श्री.अ. डांगे

(3) दा.वि. गोखले (4) शंकरराव देव

Who was the president of the meeting of Maharashtra Unification Council, held at Mumbai on 28th July, 1946 ?

(1) S.S. Navre (2) S.A. Dange

(3) D.V. Gokhale (4) Shankarrao Deo

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

34. 16 डिसेंबर 1971 रोजी दुपारी 4.30 वाजता पाकिस्तानने आपली शस्त्रास्त्रे खाली ठेवली त्यावेळी भारत व पाकिस्तानचे लष्करी अधिकारी कोण होते ?

(1) मानेकशॉ – नियाझी (2) अरोरा – नियाझी

(3) अरोरा – अयूबखान (4) अयूबखान – मानकेशॉ

On 16th December 1971, at 4.30 pm Pakistan laid its arm's. Who from the following were the military officers of India and Pakistan at that time ?

(1) Manekshaw - Niyazi (2) Arora - Niyazi

(3) Arora - Ayubkhan (4) Ayubkhan - Manikshaw

---

35. सत्यशोधक समाजाला दख्खन व विदर्भात पक्का ग्रामीण पाया मिळवून देण्यात _________ येथून प्रकाशित होणाऱ्या 'दिनमित्र' वृत्तपत्राची भूमिका महत्त्वाची होती.

(1) सातारा (2) महाड (3) तरवडी (4) वाई

Satyashodhak Samaj acquired a unique rural base in Deccan and Vidarbha due to the important role of the Din Mitra newspaper published from _________.

(1) Satara (2) Mahad (3) Tarawadi (4) Vai

---

36. शाहू महाराजांनी 11 जानेवारी 1911 रोजी कोल्हापुरात _________ यांच्या अध्यक्षतेखाली सत्यशोधक समाजाची स्थापना केली.

(1) भास्करराव जाधव (2) हरिभाऊ चव्हाण

(3) अण्णासाहेब लठ्ठे (4) परशराम घोसरवाडकर

Shahu Maharaj established the Satya Shodhak Samaj in Kolhapur on 11th January 1911 under the presidentship of _________.

(1) Bhaskarrao Jadhav (2) Haribhau Chavan

(3) Annasahed Latthe (4) Parsharam Ghosarvadkar

---

37. मन्नू गोंड आणि चैतू कोइकू यांच्या नेतृत्वाखाली _________ येथे जंगल सत्याग्रह करण्यात आला.

(1) बेतुल (2) सिद्दापूर (3) अंकोला (4) कासारगोड

Forest Satyagraha was carried out under the leadership of Mannu Gond and Chaitu Koiku in _________.

(1) Betul (2) Siddapur (3) Ankola (4) Kasargod

---

38. पुढील वर्तमानपत्रे व त्यांच्या संपादकांच्या जोड्या लावा :

(a)	वसुमती	(i)	अ.ब. कोल्हटकर
(b)	प्रबासी	(ii)	बाल्मुकूंद गुप्ता आणि अंबिका प्रसाद बाजपेयी
(c)	भारत मित्र	(iii)	रामचंद्र चटर्जी
(d)	संदेश	(iv)	हेमचंद्र प्रसाद घोष

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(2)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(3)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

Match the following newspapers and their editors :

(a)	The Vasumati	(i)	A.B. Kolhatkar
(b)	The Prabasi	(ii)	Bal Mukund Gupta and Ambika Prasad Bajpai
(c)	The Bharat Mitra	(iii)	Ramchandra Chatterji
(d)	The Sandesh	(iv)	Hemchandra Prasad Ghosh

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(2)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(3)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

39. गोपाळ हरि देशमुखांबद्दल पुढे दिलेल्या दोन वाक्यात कोणते वाक्य **चुकीचे** आहे ?

(a) त्यांनी इंदूप्रकाश, लोकहीतवादी आणि ज्ञानोदय ही वर्तमानपत्रे सुरू केली.

(b) त्यांचे असे मत होते की देशात स्वातंत्र्य नांदल्याशिवाय देशाची आर्थिक स्थिती सुधारणार नाही म्हणून ब्रिटीशांकडून भारतीयांनी आपला राजकीय हक्क घेतला पाहिजे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) दोन्ही चुकीची आहेत (2) (b) फक्त

(3) (a) फक्त (4) (a) आणि (b) बरोबर आहेत

Which of the following two statements about Gopal Hari Deshmukh is **wrong** ?

(a) He started the newspapers, Induprakash, Lokhitvadi and Dnyanoday

(b) He was of the opinion that Indians must take their political rights from the British. Without political independence there cannot be economic progress of India.

Answer options :

(1) (a) and (b) both are wrong (2) (b) only

(3) (a) only (4) (a) and (b) are true

---

40. पुढीलपैकी कोणते विधान कर्मवीर भाऊराव पाटीलांशी संबंधित आहे ? .

(1) साताऱ्यातील दूधगाव येथे शाळा काढून त्यांनी त्यांच्या शैक्षणिक कार्याची सुरुवात केली.

(2) 1907 मध्ये रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना केली.

(3) कराडमध्ये 50 विद्यार्थ्यांना घेऊन वसतिगृह सुरू केले.

(4) विजयी मराठा चे संपादक पद भूषवले.

Which of the following statements is associated with Karmaveer Bhaurao Patil ?

(1) He began his educational work by establishing a school in Dudhgaon, Satara.

(2) Established the Rayat Shikshan Sanstha in 1907

(3) Started a students hostel at Karad with 50 students

(4) Was the editor of Vijayee Maratha

---

41. चले जाव चळवळीमध्ये जसे साताऱ्यात समांतर प्रति सरकार स्थापन झाले होते, तसेच बंगालमध्ये ________ येथे 'जातीय सरकार स्थापन' झाले होते.

(1) गुरपाल (2) तामलुक (3) तालचेर (4) जांबुसर

Just like the parallel Prati Sarkar established in Satara during the Quit India Movement, there was a parallel Jatiya Sarkar at ________ in Bengal.

(1) Gurpal (2) Tamluk (3) Talcher (4) Jambusar

---

42. गोलमेज परिषदेतील निवेदनात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी अस्पृश्य समाजाला ________ म्हणून संबोधावे असे म्हंटले होते.

(1) महार (2) हरिजन

(3) प्रोटेस्टंट हिंदू (4) नवबौद्ध

Dr. Babasaheb Ambedkar in his narration at the Round Table Conference had demanded that the untouchable should be addressed as ________.

(1) Mahars (2) Harijans

(3) Protestant Hindus (4) Neo-Buddhists

---

43. ________ यांनी 'वुमेन्स स्वदेशी लीग' ची 1928 मध्ये स्थापना केली.

(1) श्रीमती जमनालाल (2) कृष्णाबाई राऊ

(3) इंदिराबाई राऊ (4) एस्. अंबूजम्माल

________ formed 'Women's Swadeshi League' in 1928.

(1) Mrs. Jamnalal (2) Krishnabai Rau

(3) Indirabai Rau (4) S. Ambujammal

---

44. पुढीलपैकी कोणती व्यक्ती 1953 च्या ऑगस्ट मध्ये जवाहरलाल नेहरुंनी नियुक्त केलेल्या राज्य पूर्नरचनेच्या आयोगाची सदस्य नव्हती ?

(1) न्यायमूर्ती फझल अली (2) न्यायमूर्ती एस्.के. दार

(3) के.एम्. पणीक्कर (4) हृदयनाथ कुंजरु

Who from the following was **not** a member of the State Reorganization Commission appointed by Jawaharlal Nehru in August 1953 ?

(1) Justice Fazl Ali (2) Justice S.K. Dar

(3) K.M. Panikkar (4) Hridaynath Kunzru

---

45. ________ यांनी वडिलांना इंग्रजाविरुद्ध लढताना शहीद होताना पाहिले. 17 नोव्हेंबर 1817 रोजी त्यांनी वाकडेवाडी येथे वडिलांची समाधी बांधली.

(1) राघोजी साळवे (2) लहुजी वस्ताद साळवे

(3) मोरो विठ्ठल साळवे (4) नानाजी साळवे

While fighting against the British ________ saw his father becoming a martyr. On 17th November 1817 he erected his father's 'Samadhi' at Vakdevadi.

(1) Raghoji Salve (2) Lahuji Vastad Salve

(3) Moro Vitthal Salve (4) Nanaji Salve

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

46. पं. नेहरुंनी कोणाच्या सहकार्याने अलिप्त राष्ट्राचा वेगळा गट निर्माण केला ?

(1) मार्शल टिटो

(2) अब्दुल गमाल नासेर

(3) मार्शल टिटो आणि अब्दुल गमाल नासेर

(4) नासेर फक्त

With whose co-operation did Pandit Nehru establish the group of non-aligned countries ?

(1) Marshal Tito

(2) Abdul Gamal Naser

(3) Marshal Tito and Abdul Gamal Naser

(4) Naser only

---

47. _________ यांना 'अमेरिकन युनिटेरीयन असोसिएशन' ची शिष्यवृत्ती मिळाली होती.

(1) विवेकानंद (2) पंडिता रमाबाई

(3) विठ्ठल रामजी शिंदे (4) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

_________ had received fellowship from American Unitarian Association.

(1) Vivekananda (2) Pandita Ramabai

(3) Vitthal Ramji Shinde (4) Dr. Babasaheb Ambedkar

---

48. स्वदेशी आणि बहिष्कार चळवळीला मुंबई इलाख्यात मिळालेले पुढारी _________ होते.

(a) बा.गं. टिळक (b) शि.म. परांजपे

(c) सौ. केतकर (d) सौ. अ.वि. जोशी

(e) विष्णू गोविंद बिजापूरकर (f) महादेव राजाराम बोडस

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b), (e) फक्त (2) (a), (b), (c), (f) फक्त

(3) (a), (b), (d), (e) फक्त (4) (a), (b), (c), (d), (e) आणि (f)

In the Bombay presidency, the Swadeshi and boycott movement found its leaders are _________.

(a) B.G. Tilak (b) S.M. Paranjpye

(c) Mrs. Ketkar (d) Mrs. A.V. Joshi

(e) Vishnu Govind Bijapurkar (f) Mahadeo Rajaram Bodas

Answer options :

(1) (a), (b), (e) only (2) (a), (b), (c), (f) only

(3) (a), (b), (d), (e) only (4) (a), (b), (c), (d), (e) and (f)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

49. 1974 मध्ये ________ या राज्यात भ्रष्टाचाराच्या विरोधात विद्यार्थ्यांनी मोठ्या प्रमाणात चळवळ केली. परिणामी मुख्यमंत्र्यांना राजीनामा द्यावा लागला आणि राज्यात राष्ट्रपती राजवट लागू झाली.

(1) बिहार (2) गुजरात (3) उत्तर प्रदेश (4) मध्य प्रदेश

In 1974, the state of ________ witnessed a massive student protests against corruption. As a result, the Chief Minister had to resign and the state came under President's Rule.

(1) Bihar (2) Gujarat (3) Uttar Pradesh (4) Madhya Pradesh

---

50. राजर्षी शाहू महाराजांच्याबाबत पुढीलपैकी कोणती विधाने **सत्य** आहेत?

(a) त्यांनी 1910 मध्ये सहकारी सोसायट्यांचा कायदा केला.

(b) 1916 मध्ये विधवा पुनर्विवाहाचा कायदा संमत केला.

(c) त्यांनी 1918 मध्ये आंतरजातीय विवाह कायदा संमत केला.

(d) त्यांनी 1906 मध्ये सत्यशोधक परिषद आयोजित केली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) सर्व (a), (b), (c), (d) सत्य आहेत.

(2) (a), (b), (c) सत्य आहेत, (d) सत्य नाही.

(3) (b) आणि (c) सत्य आहेत, (a) आणि (d) सत्य नाहीत.

(4) (a) आणि (d) सत्य आहेत, (b) आणि (c) सत्य नाहीत.

Which statements about Rajarshi Shahu Maharaj are **true** ?

(a) He enacted the Co-operative Societies Act in 1910.

(b) He sanctioned Widow Remarriage Act in 1916.

(c) He sanctioned Inter-Caste Marriage Act in 1918.

(d) He organised a Satyashodhak Conference in 1906.

Answer options :

(1) All (a), (b), (c), (d) are true.

(2) (a), (b), (c) are true, (d) is not true.

(3) (b) and (c) are true, (a) and (d) are not true.

(4) (a) and (d) are true, (b) and (c) are not true.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

51. शिकागो रेडिओ आणि टेलीफोन कंपनीचे मालक __________ यांनी काँग्रेस रेडिओ करिता उपकरणे आणि तंत्रज्ञ पुरविले.

(1) चंद्रकांत बाबूभाई झवेरी (2) विठ्ठलदास के. झवेरी

(3) डॉ. राम मनोहर लोहीया (4) नानक मोटवानी

__________, owner of the Chicago Radio and Telephone Company, supplied the equipment as well as technicians for the Congress Radio.

(1) Chandrakant Baboobhai Javeri (2) Vitthaldas K. Javeri

(3) Dr. Ram Manohar Lohia (4) Nanak Motwane

---

52. खालीलपैकी कोणता खतप्रकार हा नियंत्रित स्वरूपात विरघळणाऱ्या खताच्या गटात मोडत **नाही** ?

(1) आइबीडीयु (IBDU) (2) सीडीयु (CDU)

(3) एमडीयु (MDU) (4) वरीलपैकी एकही नाही

Which of the following fertilizer is **not** under the category of controlled release fertilizer ?

(1) IBDU (2) CDU

(3) MDU (4) None of the above

---

53. काँग्रेस सोशालिस्ट, __________ हे मुंबईतील भूमिगत काँग्रेस संघटनेचे प्रमुख होते.

(1) पुरुषोत्तम कानजी (2) सुरजी वल्लभदास

(3) रतनसी चापसी (4) पुरुषोत्तमदास त्रिकमदास

__________, a Congress Socialist was the head of the underground Congress Organization in Bombay.

(1) Purushottam Kanji (2) Soorji Vallabhdas

(3) Ratansey Chapsey (4) Purushottamdas Tricumdas

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

54. पुढे दिलेल्या व्यक्ती आणि जालीयनवाला बाग घटनेनंतर ब्रिटीश अधिकाऱ्यांनी त्यांच्यावर केलेले अत्याचार यांच्या जोड्या लावा :

(a)	रलीयाराम	(i)	याला फक्त पोटावरच रांगण्यास भाग पाडले नाही तर सैनिकांनी त्याला लाथाही मारल्या.
(b)	सुंदर सिंग	(ii)	चौथ्या पट्ट्यालाच हा बेशुद्ध झाला.
(c)	एल्. कहानचंद	(iii)	ह्या अंधाला पोटावर रांगण्यास भाग पाडले.
(d)	लाला बलीराम कपुर	(iv)	याला अटक करून इतर 23 जणांबरोबर 12×25 च्या खोलीत बंद केले.

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(2)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(3)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

Match the following persons and the atrocities committed on them by the British authorities after the Jallianwalla Bagh incident :

(a)	Raliyaram	(i)	was forced not only to crawl on his belley but was kicked by the soldiers.
(b)	Sunder Singh	(ii)	became senseless after the fourth stripe.
(c)	L. Kahanchand	(iii)	was a blind man, who was forced to crawl on his belley.
(d)	Lala Baliram Kapur	(iv)	was arrested and locked up with 23 others in a 12×25 room.

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(2)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(3)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

55. जोड्या जुळवा :

(a)	समाजवादी	(i)	डॉ. झाकीर हुसेन
(b)	साम्यवादी	(ii)	डॉ. राधाकृष्णन्
(c)	तत्त्वज्ञ	(iii)	पी.सी. जोशी
(d)	शिक्षणतज्ञ	(iv)	आचार्य नरेंद्र देव

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

Match the following :

(a)	Socialist	(i)	Dr. Zakir Hussain
(b)	Communist	(ii)	Dr. Radhakrishnan
(c)	Philosopher	(iii)	P.C. Joshi
(d)	Educationist	(iv)	Acharya Narendra Dev

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

---

56. फाळणी बरोबर जातिय दंगे सुरू झाले, पाकिस्तानातून स्थलांतरीत झालेल्या ________ निर्वासितांच्या पूनर्वसनाचा प्रश्न तातडीचा होता.

(1) सहा दशलक्ष (2) पाच दशलक्ष (3) एक दशलक्ष (4) सात दशलक्ष

Communal riots accompanied partition, the immediate problem was rehabilitation of nearly ________ refugees who had migrated from Pakistan.

(1) Six Million (2) Five Million (3) One Million (4) Seven Million

---

कच्च्या कामासाठी जागा / **SPACE FOR ROUGH WORK**

57. हिंदू महासभेचा अतिशय सनसनाटी कार्यक्रम म्हणजे साडेचार लाख __________ ज्यांनी इस्लामचा स्विकार केला होता आणि ज्यांना पूर्वीच्या धर्मात येण्याची इच्छा होती त्यांना पुन्हा-धर्मात आणणे हा होता.

(1) चौहान राजपूत (2) राठोड राजपूत
(3) मलकाना राजपूत (4) गौतम राजपूत

The most sensational activity of the Hindu Mahasabha was the re-conversion of four and a half lakhs of __________ who had embraced Islam and were eager to get back to the old religion.

(1) Chauhan Rajputs (2) Rathore Rajputs
(3) Malakana Rajputs (4) Gautam Rajputs

---

58. सुशिक्षित प्रजाजन, वाढता समुद्री व्यापार आणि नुकत्याच सापडलेल्या मोनाझाइट या अणुशक्ती निर्मितीसाठी उपयुक्त पदार्थांच्या साठ्यांमुळे __________ या संस्थानाचा भारतात विलीन होण्यास विरोध होता.

(1) त्रावणकोर (2) जुनागढ (3) म्हैसूर (4) हैदराबाद

__________, the princely state was unwilling to accede to India as it had a highly educated population, thriving maritime trade and newly found reserves of Monazite useful for making atomic energy.

(1) Travancore (2) Junagarh (3) Mysore (4) Hyderabad

---

59. धोंडो केशव कर्वे यांच्याबाबत कोणती विधाने **सत्य** आहेत ?

(a) त्यांच्या प्रथम पत्नीच्या मृत्युनंतर त्यांनी एका 23 वर्षीय विधवेशी विवाह केला.
(b) सामाजिक कार्याला वाहून घेतलेल्या व पैशाची अपेक्षा नसणाऱ्या कार्यकर्त्यांसाठी त्यांनी निष्काम कर्ममठ स्थापन केला.
(c) ते 1915 सालच्या राष्ट्रीय सामाजिक परिषदेचे अध्यक्ष होते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (b) आणि (c) सत्य आहेत, (a) सत्य नाही (2) (a) आणि (c) सत्य आहेत, (b) सत्य नाही
(3) (a) आणि (b) सत्य आहेत, (c) सत्य नाही (4) सर्व विधाने सत्य आहेत

Which statements about Dhondo Keshav Karve are **correct** ?

(a) When his first wife died, he married a 23 year old widow.
(b) He founded the Nishkam Karma Math whose inmates worked for social cause and not for money.
(c) He was the President of the National Social Conference in 1915.

Answer options :

(1) (b) and (c) are true, (a) is not true (2) (a) and (c) are true, (b) is not true
(3) (a) and (b) are true, (c) is not true (4) All statements are true

---

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

60. जोड्या जुळवा :

(a)	अहोमा	(i)	ननल्कोचा राजा
(b)	गोमधर कोनवर	(ii)	1833 मध्ये उत्तर आसाम यांच्या ताब्यात आला
(c)	पुरंदर सिंग नरेंद्र	(iii)	अहोमांचा राजा
(d)	तिरात सिंग	(iv)	1828 मध्ये उठाव केला

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(3)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(4)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)

Match the following :

(a)	Ahoma	(i)	King of Nonklon
(b)	Gomdhar Konver	(ii)	North Assam came under his possession in 1833
(c)	Purandar Singh Narendra	(iii)	King of Ahomas
(d)	Tirat Singh	(iv)	Revolted in 1828

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(3)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(4)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)

61. महाराष्ट्रात ग्रामीण ते ग्रामीण स्थलांतर आढळून येते. कारण :

(1) पर्जन्य प्रमाण कमी
(2) शिक्षणाच्या अपुऱ्या सुविधा
(3) साखर कारखान्यांचा विकास
(4) फळबागांचा विकास

Rural to rural migration is observed in Maharashtra because :

(1) Less rainfall
(2) Lack of educational facility
(3) Development of sugar industry
(4) Development of Horticulture

62. खालीलपैकी कोणत्या नदीच्या खोऱ्यात ज्वारीचे क्षेत्र केंद्रीत झालेले आहे ?

(a) गोदावरी (b) भिमा (c) कृष्णा (d) पंचगंगा

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) विधान बरोबर आहे. (2) (a) आणि (b) विधाने बरोबर आहेत.

(3) फक्त (c) विधान बरोबर आहे. (4) (a) आणि (c) विधाने बरोबर आहेत.

In which of the following river basin/basins Jawar is concentrated ?

(a) Godavari (b) Bhima (c) Krishna (d) Panchaganga

Answer options :

(1) Only (a) statement is correct. (2) Statements (a) and (b) are correct.

(3) Only (c) statement is correct. (4) Statements (a) and (c) are correct.

---

63. जोड्या जुळवा :

(अभयारण्य)		**(जिल्हा)**	
(a)	नरनाळा	(i)	यवतमाळ
(b)	टिपेश्वर	(ii)	उस्मानाबाद
(c)	अनेर	(iii)	अकोला
(d)	येडशी रामलींग घाट	(iv)	नंदूरबार

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
(2)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
(3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(4)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)

Match the following :

(Sanctuary)		**(District)**	
(a)	Narnala	(i)	Yeotmal
(b)	Tipeshwar	(ii)	Osmanabad
(c)	Aner	(iii)	Akola
(d)	Yedshi Ramling ghat	(iv)	Nandurbar

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
(2)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
(3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(4)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

64. खालीलपैकी कोणत्या दोन जिल्ह्यात लोकसंख्येची घनता जास्त (451-600) होती ?

(1) नाशिक, सातारा (2) नागपूर, सोलापूर

(3) नागपूर, कोल्हापूर (4) पुणे, सोलापूर

Which of the following two districts have high density (451-600) of population ?

(1) Nashik, Satara (2) Nagpur, Solapur

(3) Nagpur, Kolhapur (4) Pune, Solapur

---

65. भारताच्या पश्चिमेस व वायव्येस खालील देश आहेत.

(1) पाकिस्तान व अफगाणिस्तान (2) नेपाळ व चीन

(3) पाकिस्तान व भूतान (4) बांग्लादेश व ब्रह्मदेश

Which of the following countries lie on west and north-west to India ?

(1) Pakistan and Afghanistan (2) Nepal and China

(3) Pakistan and Bhutan (4) Bangladesh and Brahmadesh

---

66. भारतीय हवामान खात्याने मान्सून वाऱ्याचे आगमन व निर्गमन यांचा अभ्यास करून चार ऋतू मानलेले आहेत, या ऋतूच्या सोबत कालावधी दिला आहे, यापैकी **अचूक** पर्याय निवडा.

(a) नैऋत्य मान्सून काळ – जून ते सप्टेंबर

(b) मान्सून उत्तर काळ – ऑक्टोबर ते डिसेंबर

(c) ईशान्य मान्सून काळ – जानेवारी ते फेब्रुवारी

(d) मान्सून पूर्व काळ - मार्च ते मे

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) विधान बरोबर आहे. (2) (b) आणि (c) विधाने बरोबर आहेत.

(3) (a), (b) आणि (c) विधाने बरोबर आहेत. (4) वरील सर्व विधाने बरोबर आहेत.

Indian Meterological department has declared four seasons after studying the arrival and departure of Monsoon. Choose correct alternative from the following season and its duration.

(a) South - West Monsoon Period (June to September)

(b) Post - Monsoon Period (October to December)

(c) North - East Monsoon Period (January to February)

(d) Pre - Monsoon Period (March to May)

Answer options :

(1) Only (a) is Statements correct. (2) Statements (b) and (c) are correct.

(3) Statements (a), (b) and (c) are correct. (4) All statements are correct.

---

67. पुणे जिल्ह्यातील कोणते किल्ले पर्यटनासाठी प्रसिद्ध आहेत ?

(a) वनदुर्ग वासोटा (b) शिवनेरी

(c) राजमाची (d) प्रतापगड

(e) हरिश्चंद्रगड

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (c) (2) (b), (c) (3) (c), (e) (4) (d), (e)

Which forts are famous for tourism in Pune district ?

(a) Vandurg wasota (b) Shivneri

(c) Rajmachi (d) Pratapgad

(e) Harishchandragad

Answer options :

(1) (a), (c) (2) (b), (c) (3) (c), (e) (4) (d), (e)

---

68. ओरिसा राज्यातील कोणार्क येथील सूर्यमंदिर जगप्रसिद्ध आहे. त्यास _________ असे म्हणतात.

(1) रेड पॅगोडा (2) ब्लॅक पॅगोडा

(3) कपिलेश्वर मंदिर (4) तिरुचाणूर मंदिर

Sun Temple at Konark in Orissa is World Famous. It is known as _________.

(1) Red Pagoda (2) Black Pagoda

(3) Kapileshwar Temple (4) Tirachanur Temple

---

69. महाराष्ट्रात अधोमुखी व ऊर्ध्वमुखी लवण स्तंभ _________ येथे अहमदनगर जिल्ह्यात आढळतात.

(1) कान्हुर (2) राहुरी (3) कर्जत (4) शिरूर

In Maharashtra stalactites and stalagmites are found at _________ in Ahmadnagar district.

(1) Kanhur (2) Rahuri (3) Karjat (4) Shirur

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

70. जोड्या लावा :

स्तंभ - I	स्तंभ - II
(वन्य प्राणी अभयारण्य)	**(प्रशासकीय विभाग)**
(a) फन्साड	(i) अमरावती
(b) नांदूर - मधमेश्वर	(ii) कोकण
(c) किनवट	(iii) औरंगाबाद
(d) मेळघाट	(iv) नाशिक

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
(4)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)

Match the following :

Column - I	Column - II
(Wildlife Sanctuary)	**(Administrative division)**
(a) Phansad	(i) Amravati
(b) Nandur - Madhameshwar	(ii) Konkan
(c) Kinwat	(iii) Aurangabad
(d) Melghat	(iv) Nashik

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
(4)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)

71. खालीलपैकी कोणत्या दरीतून धोम धरणाचा सुंदर देखावा दिसतो ?

(a) कृष्णा व्हॅली (b) वेण्णा व्हॅली

(c) टेहरी गढवाल व्हॅली (d) सायलेंट व्हॅली

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) विधान बरोबर आहे. (2) (b) विधान बरोबर आहे.

(3) (c) आणि (a) विधाने बरोबर आहेत. (4) (d) विधान बरोबर आहे.

Which of the following Valley shows the beautiful scene of reservoir of Dhom dam ?

(a) Krishna Valley (b) Venna Valley

(c) Tehri Gadwal Valley (d) Silent Valley

Answer options :

(1) statement (a) is correct. (2) statement (b) is correct.

(3) statements (c) and (a) are correct. (4) statement (d) is correct.

---

72. गरजणारे चाळीस हे __________ वारे आहेत.

(1) ईशान्य – व्यापारी (2) आग्नेय – व्यापारी

(3) नैऋत्य – प्रतिव्यापारी (4) वायव्य – प्रतिव्यापारी

Roaring Forties are __________ kind of wind.

(1) North - East trade (2) South - East trade

(3) South - West anti trade (4) North - West anti trade

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

73. खालील विद्युत प्रकल्प व त्यांचे जिल्हे यांच्या योग्य जोड्या लावा.

स्तंभ - I (विद्युत प्रकल्प)		स्तंभ - II (जिल्हा)	
(a)	पवना	(i)	ठाणे
(b)	तिलारी	(ii)	सिंधुदुर्ग
(c)	भातसा	(iii)	परभणी
(d)	येलदरी	(iv)	पुणे

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(2)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(4)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)

Match the following Electricity projects with their districts.

Column - I (Electricity Projects)		Column - II (Districts)	
(a)	Pavana	(i)	Thane
(b)	Tilari	(ii)	Sindhudurg
(c)	Bhatsa	(iii)	Parbhani
(d)	Yeldari	(iv)	Pune

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(2)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(4)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)

74. योग्य जोड्या लावा :

स्तंभ - I		स्तंभ - II	
(पशुधन)		(प्रथम क्रमांकांचा जिल्हा)	
(a)	मेंढरे	(i)	कोल्हापूर
(b)	शेळ्या	(ii)	पुणे
(c)	कोंबड्या	(iii)	सातारा
(d)	म्हशी/रेडे	(iv)	अहमदनगर

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(3)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)
(4)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)

Match the following :

Column - I		Column - II	
(Animal Resources)		(Leading districts)	
(a)	Sheep	(i)	Kolhapur
(b)	Goats	(ii)	Pune
(c)	Poultry	(iii)	Satara
(d)	Buffaloes	(iv)	Ahmednagar

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(3)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)
(4)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)

75. भारतीय हवामान वर्गीकरणामध्ये कोपेन या शास्त्रज्ञाने "Amw" हे अद्यक्षर कशासाठी वापरले आहे ?

(1) निमशुष्क स्टेपी हवामान (2) मोसमी हवामान अल्पकालीन शुष्क हिवाळी

(3) मान्सून शुष्क हिवाळी (4) ध्रुवीय शुष्क हिवाळी

For what "Amw" Letter is used by the Scientist Koppen in Indian Climatic Classification ?

(1) Semi - arid steppe climate (2) Monsoon type with short dry winter season

(3) Monsoon dry winter (4) Polar dry winter

---

76. जोड्या लावा :

(खनिज)	(उत्पादन ठिकाण)
(a) सिलिका	(i) कासार्डे
(b) क्रोमाइट	(ii) मौनी
(c) अभ्रक	(iii) कुडाळ
(d) चुनखडी	(iv) राजूर

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(4)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)

Match the following :

(Mineral)	**(Production place)**
(a) Silica	(i) Kasarde
(b) Chromite	(ii) Mouni
(c) Mica	(iii) Kudal
(d) Calcium	(iv) Rajur

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(4)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)

---

77. खालील आकृतीत दाखवलेला भू-आकार कोणत्या झीज करणाऱ्या कारकामुळे निर्माण झाला आहे ?

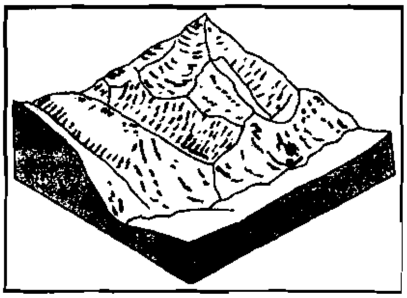

(1) वारा

(2) नदी

(3) हिमनदी

(4) भूमीगत पाणी

Name the agent of erosion forming the landform shown in the following figure.

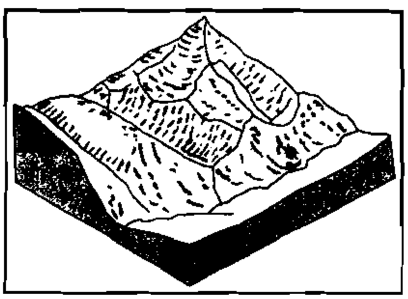

(1) Wind

(2) River

(3) Glacier

(4) Underground water

78. 1921 ची जनगणना सोडली तर बाकी सर्व जनगणना वर्षात महाराष्ट्रातील लोकसंख्या वाढली. खालीलपैकी कोणते घटक 1921 साली लोकसंख्या वाढीचा दर कमी होण्यास कारणीभूत झाले ?

(a) प्लेग सारख्या रोगाचे फैलाव (b) अन्नधान्याची कमतरता

(c) दुष्काळ (d) महाराष्ट्रातून इतर राज्यात स्थलांतर

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (a) आणि (b)

(3) फक्त (c) आणि (d) (4) फक्त (d)

Except 1921 census year, during the rest census years population of Maharashtra increased. Which of the following factors are responsible for fall in growth rate during 1921 census year ?

(a) Spread of disease like Plague (b) Scarsity of food

(c) Drought (d) Out migration from Maharashtra

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (a) and (b)

(3) Only (c) and (d) (4) Only (d)

---

79. खालील नदीचे नाव ओळखा :

(a) मध्य प्रदेशात उगम.

(b) वर्धा नदीशी संगम झाल्यावर प्राणहिता म्हणून ओळख.

(c) चंद्रपूर-गडचिरोली जिल्ह्यांच्या उत्तर-दक्षिण सीमांची निर्मिती.

(d) पेंच व बाघ ह्या उपनद्या.

पर्यायी उत्तरे :

(1) प्राणहिता (2) इंद्रावती (3) वर्धा (4) वैनगंगा

Identify the following River :

(a) Originates in Madhya Pradesh.

(b) Called Pranhita after its confluence with Wardha river.

(c) Forms the North-South boundary of Chandrapur-Gadchiroli districts.

(d) Pench and Bagh are its tributaries.

Answer options :

(1) Pranhita (2) Indravati (3) Wardha (4) Wainganga

---

80. खालील नकाशात दर्शविलेले नदीचे खोरे ओळखा.

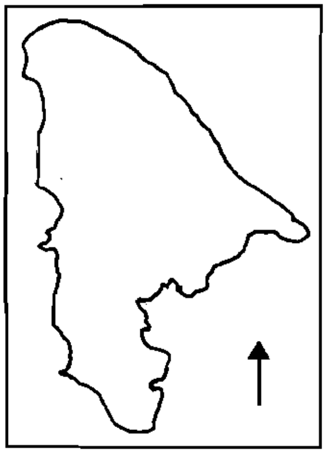

(1) भीमेचे खोरे

(2) कृष्णेचे खोरे

(3) गोदावरीचे खोरे

(4) उल्हासचे खोरे

Identify the river basin shown in the following map.

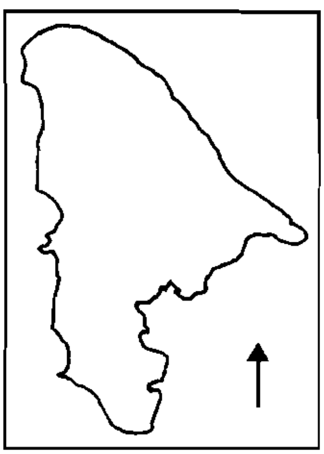

(1) Bhima Basin

(2) Krishna Basin

(3) Godavari Basin

(4) Ulhas Basin

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

81. जोड्या लावा :

	(पर्यटन स्थळ)		(जिल्हा)
(a)	बाळापूर किल्ला	(i)	सांगली
(b)	नळदूर्ग किल्ला	(ii)	उस्मानाबाद
(c)	चांदोली राष्ट्रीय उद्यान	(iii)	सातारा
(d)	मायनी पक्षी अभयारण्य	(iv)	अकोला

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

Match the following :

	(Tourist place)		(District)
(a)	Balapur Fort	(i)	Sangli
(b)	Naldurg Fort	(ii)	Osmanabad
(c)	Chandoli National Park	(iii)	Satara
(d)	Mayni bird sanctuary	(iv)	Akola

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

---

82. खालीलपैकी कोणत्या भूकंप लहरी द्रव पदार्थातून जात नाहीत ?

(1) प्राथमिक (2) द्वितीय (3) तृतीय (4) चतुर्थ

Which of the following earthquake wave cannot travel through liquid ?

(1) Primary (2) Secondary (3) Tertiary (4) Quaternary

---

83. जोड्या लावा :

	स्तंभ - I (पर्वत)		स्तंभ - II (प्रकार)
(a)	ब्लॅक फॉरेस्ट	(i)	अवशिष्ट पर्वत
(b)	अॅपलाशियन	(ii)	ठोकळ्याचा पर्वत
(c)	राजमहाल	(iii)	ज्वालामुखी पर्वत
(d)	पोपा पर्वत	(iv)	घडीचा पर्वत

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
(2)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(3)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(4)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)

Match the following :

	Column - I (Mountain)		Column - II (Type)
(a)	Black Forest	(i)	Residual mountain
(b)	Appalachians	(ii)	Block mountain
(c)	Rajmahal	(iii)	Volcanic mountain
(d)	Popa mountain	(iv)	Fold mountain

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
(2)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(3)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(4)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)

---

84. युनायटेड नेशनने खालीलपैकी कोणते वर्ष पर्यावरणीय आंतरराष्ट्रीय पर्यटन वर्ष म्हणून साजरे केले ?

(1) 2002 (2) 2010 (3) 2012 (4) 2016

Which of the following year United Nations celebrated the international year of Eco-tourism ?

(1) 2002 (2) 2010 (3) 2012 (4) 2016

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

85. खाली नमूद शहरांची मे महिन्यातील तापमान कक्षा उतरत्या क्रमाने लावा :

(a) नागपूर (b) सोलापूर (c) रत्नागिरी (d) मुंबई

पर्यायी उत्तरे :

(1) (b), (a), (d), (c) (2) (d), (c), (b), (a) (3) (c), (a), (d), (b) (4) (c), (d), (a), (b)

Rank the cities listed below according to their range of temperature in the month of May in a descending order.

(a) Nagpur (b) Solapur (c) Ratnagiri (d) Mumbai

Answer options :

(1) (b), (a), (d), (c) (2) (d), (c), (b), (a) (3) (c), (a), (d), (b) (4) (c), (d), (a), (b)

---

86. खाली नमूद केल्यापैकी कोणती मृदा धुपेची कारणे संपूर्णत: मानव निर्मित आहेत ?

(a) भूप्रदेशाचा सर्वसाधारण उतार

(b) मृदेचे स्वरूप

(c) जंगलतोड

(d) गवताळ कुरणांचा वाजवी पेक्षा जास्त वापर

(e) भटकी शेती

पर्यायी उत्तरे :

(1) वरील सर्व (2) (b), (c) आणि (d)

(3) (a), (c) आणि (d) (4) (c), (d) आणि (e)

Which of the below listed reasons for soil erosion are completely human related ?

(a) General slope of the geographical surface

(b) Nature of the soil

(c) Deforestation

(d) Excessive use of grasslands for grazing

(e) Shifting cultivation

Answer options :

(1) All of the above (2) (b), (c) and (d)

(3) (a), (c) and (d) (4) (c), (d) and (e)

---

87. खालीलपैकी कोणती विधाने **योग्य** आहेत ?

(a) सतलज गंगा खोऱ्यामध्ये सुपीक गाळाची मृदा आढळते.

(b) दख्खनच्या पठारावर खोल, मध्यम व उथळ थराची सुपीक काळी मृदा आढळते.

(c) पश्चिम किनारपट्टीला आर्द्र हवामानात जांभी मृदा आढळते.

(d) द्वीपकल्पीय पठारावर लोहाचा अंश असणारी लाल, तांबूस व पिवळसर मृदा आढळते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) विधाने बरोबर आहेत.

(2) (c) विधान बरोबर आहे.

(3) (a) आणि (c) विधाने बरोबर आहेत.

(4) वरील सर्व विधाने बरोबर आहेत.

Which of the following statements are **correct** ?

(a) Fertile alluvial soil is found in Satluj Ganga basin.

(b) On deccan plateau black soil is found in deep, medium and shallow forms.

(c) In humid climate of western coast laterite soil is found.

(d) On Indian peninsular plateau due to content of Iron, red, brown and yellowish soil is found.

Answer options :

(1) Statements (a) and (b) are correct.

(2) Statement (c) is correct.

(3) Statements (a) and (c) are correct.

(4) All statements are correct.

88. जोड्या लावा :

स्तंभ - I (वस्ती ढाचा)		स्तंभ - II (स्थान)	
(a)	चांदणी आकार	(i)	दोन नद्या अथवा रस्ते मिळण्याचे ठिकाण
(b)	त्रिकोणाकृती	(ii)	जेथे अनेक रस्ते मिळतात
(c)	पायऱ्यांची	(iii)	अरुंद दरी
(d)	सरळ रेषेत	(iv)	पर्वत उतार

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(2)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
(3)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(4)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)

Match the following :

Column - I (Settlement Pattern)		Column - II (Location)	
(a)	Star Like	(i)	Two rivers or road convergence
(b)	Triangular	(ii)	Where several roads converge
(c)	Terrace	(iii)	Narrow valley
(d)	Linear	(iv)	Mountain slope

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(2)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
(3)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(4)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)

89. जोड्या लावा :

स्तंभ - I (उत्पादन प्रदेश)		स्तंभ - II (धातू)	
(a)	चंद्रपूर	(i)	चुनखडी
(b)	गडचिरोली	(ii)	मँगनीझ
(c)	रत्नागिरी	(iii)	लोह
(d)	नागपूर	(iv)	बॉक्साइट

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(2)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
(3)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)

Match the following :

Column - I (Areas of Production)		Column - II (Minerals)	
(a)	Chandrapur	(i)	Limestone
(b)	Gadchiroli	(ii)	Manganese
(c)	Ratnagiri	(iii)	Iron-ore
(d)	Nagpur	(iv)	Bauxite

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(2)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
(3)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)

90. खालील दोन विधानांवर विचार करा :

(a) इतर राज्यांपैकी उत्तर प्रदेशातून महाराष्ट्रात येणाऱ्या स्त्रियांचे स्थलांतराचे प्रमाण सर्वात अधिक असले तरी येणाऱ्या पुरुषांच्या प्रमाणाच्या ते, 50% पेक्षा कमी आहे.

(b) कर्नाटक मधून महाराष्ट्रात येणाऱ्या स्त्रियांचे स्थलांतर दुसऱ्या क्रमांकाचे असून मात्र ते तेथून येणाऱ्या पुरुषांपेक्षा अधिक आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) बरोबर (2) (a) बरोबर (b) चूक

(3) (a) चूक (b) बरोबर (4) (a) आणि (b) चूक

Consider the following two statements :

(a) Amongst states, the number of women migrants to Maharashtra, is the highest from Uttar Pradesh. However, this number is less than 50% of the male migrants from Uttar Pradesh.

(b) Female migrants from Karnataka to Maharashtra rank second and it is higher than the male migrants from Karnataka.

Answer options :

(1) (a) and (b) True (2) (a) True (b) False

(3) (a) False (b) True (4) (a) and (b) False

---

91. खालील वाक्ये वाचून **योग्य** पर्याय निवडा.

(a) एका ऋतू किंवा वर्षात एकूण पर्जन्य हा साधारण पर्जन्यापेक्षा 75 टक्के ने कमी झाल्यास त्यास अवर्षण काळ म्हणतात.

(b) जर पर्जन्याची तूट ही 26 ते 50 टक्के इतकी असेल तर त्यास "साधारण अवर्षण" म्हणतात.

(c) जर पर्जन्याची तूट ही 50 टक्के पेक्षा जास्त असेल तर त्यास "तीव्र अवर्षण" म्हणतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ विधान (a) आणि (c) चुकीची आहेत.

(2) केवळ विधान (a) आणि (b) चुकीची आहेत.

(3) केवळ विधान (c) चुकीचे आहे.

(4) सर्व विधाने बरोबर आहेत.

Read the following sentences and choose the **correct** option :

(a) A period of drought is defined as a year or season in which total rainfall is less than 75 per cent of the normal.

(b) If rainfall deficit is between 26 and 50 per cent, it is called as "Moderate Drought".

(c) If rainfall deficit is more than 50 per cent, it is called as " Severe Drought".

Answer options :

(1) Only sentence (a) and (c) are incorrect.

(2) Only sentence (a) and (b) are incorrect.

(3) Only sentence (c) is incorrect.

(4) All the sentences are correct.

---

92. दिवसातील सर्वाधिक तापमान __________; __________ या वेळेत असते.

(1) सकाळी 11.00 ते दुपारी 12.00 (2) दुपारी 12.00 ते दुपारी 1.00

(3) दुपारी 1.00 ते 2.00 (4) दुपारी 2.00 ते 3.00

Highest temperature of a day is recorded between __________; __________.

(1) 11.00 am to 12.00 noon (2) 12.00 noon to 1.00 pm

(3) 1.00 pm to 2.00 pm (4) 2.00 pm to 3.00 pm

---

93. खालीलपैकी कोणत्या घटकावर हवेचे बाष्प धारण करण्याची क्षमता अवलंबून असते ?

(1) हवेचा दाब (2) तापमान (3) वाऱ्याची दिशा (4) सूर्यप्रकाश

The ability of the air to hold water vapour depends entirely on which of the factor ?

(1) Pressure (2) Temperature (3) Wind direction (4) Sunshine

---

94. महाराष्ट्रामध्ये गडगडाटी वादळे ही मान्सूनपूर्व काळात आणि नैऋत्य मान्सूनच्या सुरुवातीच्या काळात __________ या महिन्यांत जास्त येतात.

(1) एप्रिल आणि जुलै (2) एप्रिल आणि मे

(3) मे आणि जून (4) जून आणि जुलै

In Maharashtra, thunderstorm activity is most pronounced before and during the advance of the south-west Monsoon in __________.

(1) April and July (2) April and May

(3) May and June (4) June and July

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

95. जोड्या लावा :

	स्तंभ - I		**स्तंभ - II**
	(वायू)		**(वातावरणातील शुष्क प्रमाण भाग प्रती दशलक्ष)**
(a)	नायट्रोजन (N_2)	(i)	0.07 ppm
(b)	हेलियम (He)	(ii)	0.5 ppm
(c)	ओझोन (O_3)	(iii)	780,840.0 ppm
(d)	हायड्रोजन (H_2)	(iv)	5.2 ppm

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

Match the following :

	Column - I		**Column - II**
	(Gas)		**(Composition of Dry Atmosphere (ppm))**
(a)	Nitrogen (N_2)	(i)	0.07 ppm
(b)	Helium (He)	(ii)	0.5 ppm
(c)	Ozone (O_3)	(iii)	780,840.0 ppm
(d)	Hydrogen (H_2)	(iv)	5.2 ppm

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

96. खालीलपैकी कोणत्या प्रदेशात मान्सून प्रकारचा पाऊस पडत नाही ?

(1) पश्चिम पाकिस्तान (2) फीलीपाईन्स

(3) दक्षिण व्हिएतनाम (4) मध्य केनिया

Which of the following region do not get the Monsoon type of rainfall ?

(1) West Pakistan (2) Philipines

(3) South Vietnam (4) Central Keniya

---

97. खालील पर्यायातून ज्याचा भारतीय मान्सून निर्मितीशी संबंध नाही असा पर्याय निवडा.

(1) हिमालय पर्वत व तिबेटचे पठार यांचे स्थान व विस्तार

(2) द्वीपकल्पीय भारतातील वनांचे प्रमाण

(3) जेट स्ट्रीम वाऱ्यांचे उच्च वातावरणातील चालीय संचलन

(4) हिन्दी महासागर व आशिया खंडांतर्गत भागाचा तापण्याचा व थंड होण्याच्या क्रियेतील तफावत

Choose from the following options which is not related to origin of Indian Monsoon.

(1) The location and extend of Himalaya and plateau of Tibet

(2) Forest cover in Peninsular India

(3) Upper air circulation of Jet-stream wind in atmosphere

(4) Differential heating and cooling of huge land masses of Asia and Indian ocean

---

98. महाराष्ट्रामध्ये सर्वसाधारणपणे धुळीची वादळे ही दुर्मीळ आहेत किंवा एक-दोन वादळे एप्रिल आणि मे मध्ये किंवा जूनच्या सुरुवातीस विशेषत: राज्याच्या अंतर्गत __________ या भागात तयार होतात.

(1) विदर्भ

(2) मराठवाडा

(3) धुळे आणि जळगाव जिल्हे

(4) दक्षिण मराठवाडा व पश्चिम महाराष्ट्र

In Maharashtra, Dust Storms are rare or one-two may occur if at all, during April and May or early June in the interior of the state, particularly in __________.

(1) Vidarbha

(2) Marathwada

(3) Dhule and Jalgaon districts

(4) South Marathwada and Western Maharashtra

---

99. खालील महाराष्ट्राच्या नकाशात टिंबांनी दर्शविलेला प्रदेश कोणता कृषी हवामान विभाग दर्शवितो ?

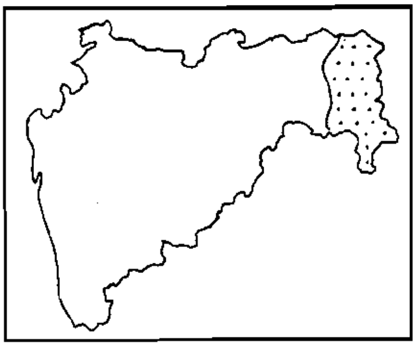

(1) निश्चित पर्जन्याचा विभाग

(2) जास्त पर्जन्याचा तांबड्या तपकिरी मृदेचा विभाग

(3) अति पर्जन्याचा जांभी मृदेचा विभाग

(4) पर्जन्यछायेचा काळ्या व करड्या मृदेचा विभाग

Dotted area in the map of Maharashtra shows which of the following Agro Climatic Region ?

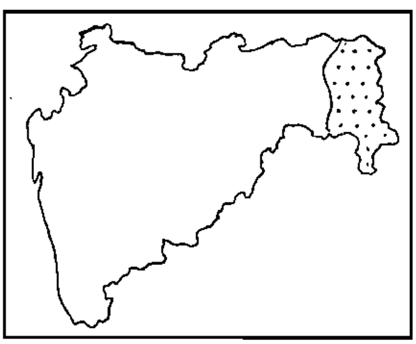

(1) Region of certain rain.

(2) Region of heavy rain, brown and red soil.

(3) Region of heavy rain and laterite soil.

(4) Rain shadow region of black and gray soil.

100. पुढील दोन विधानांचा विचार करा :

(a) क्योटो येथील जागतिक तापमान वाढ परिषदेचा मुख्य उद्देश जागतिक तापमान वाढ यावर चर्चा करून ते कमी करण्याचा करार संमत करणे असा होता.

(b) कार्बनची खरेदी आणि विक्री व्यापार व्यवस्था सुरू.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) व (b) दोन्ही विधाने खरे आहेत
(2) (a) व (b) दोन्ही विधाने खोटे आहेत
(3) फक्त (a) विधान बरोबर आहे
(4) फक्त (b) विधान बरोबर आहे

Consider the following two statements :

(a) The main aim of Kyoto Conference on Global Warming was to discuss and sign the agreement on minimization of Global Warming.

(b) Trading system to buy and sale Carbon.

Answer options :

(1) Both (a) and (b) are true
(2) Both (a) and (b) are false
(3) Only (a) is true
(4) Only (b) is true

---

101. तापमानाचे उभे वितरण हे ________ या घटकावर अवलंबून आहे.

(1) अक्षवृत्ते
(2) उंची
(3) समुद्र सानिध्य
(4) सागरी प्रवाह

The vertical distribution of the temperature depends on ________ factor.

(1) Latitude
(2) Altitude
(3) Proximity to the sea
(4) Ocean currents

---

102. भारताव्यतिरिक्त पुढील प्रदेशामध्ये मोसमी वारे वाहतात :

(a) आफ्रिकेतील गियानाचा किनारा, उत्तर ऑस्ट्रेलियाचा किनारा

(b) ब्रम्हदेश, थायलंड, लाओस, कंबोडीया व व्हिएतनाम

(c) चीन, दक्षिण जपान

(d) संयुक्त संस्थानाचा मेक्सिकोच्या आखातालगतचा भाग

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b), (c) बरोबर
(2) (b), (c), (d) बरोबर
(3) (a), (c), (d) बरोबर
(4) सर्व बरोबर

Other than India which of the following regions experience monsoon winds ?

(a) Giana coast of Africa, North Australian coast

(b) Burma, Thailand, Laoos, Kambodia and Vietnam

(c) China, South Japan

(d) Part of Gulf of Mexico of United States

Answer options :

(1) (a), (b), (c) are correct
(2) (b), (c), (d) are correct
(3) (a), (c), (d) are correct
(4) All are correct

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

103. सपासप कापणे व जाळणे हे शेतीचे वैशिष्ट खालीलपैकी कोणत्या हवामान विभागात आढळते ?

(1) विषुववृत्तीय पर्जन्य अरण्यांचा प्रदेश (2) भूमध्य हवामानाचा प्रदेश

(3) मोसमी हवामानाचा प्रदेश (4) सूचिपर्णी वृक्षांच्या अरण्यांचा प्रदेश

Slash and burn is the characteristic of agriculture in which of the following climatic region ?

(1) Equatorial rain forest region (2) Mediterranean climate region

(3) Monsoon climate region (4) Coniferous forest region

---

104. जोड्या लावा :

	स्तंभ - I (जीवावरण)		स्तंभ - II (राज्य)
(a)	कच्छ	(i)	आंध्र प्रदेश
(b)	शेषाचलम	(ii)	मध्य प्रदेश
(c)	पन्ना	(iii)	सिक्कीम
(d)	कांचनझोंगा	(iv)	गुजरात

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(3)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)
(4)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)

Match the following :

	Column - I (Biosphere)		Column - II (State)
(a)	Kachchh	(i)	Andhra Pradesh
(b)	Sheshachalam	(ii)	Madhya Pradesh
(c)	Panna	(iii)	Sikkim
(d)	Kanchendzonga	(iv)	Gujarat

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(3)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)
(4)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)

105. जोड्या लावा :

महाराष्ट्रातील वार्षिक पर्जन्याचे वितरण

स्तंभ - I	स्तंभ - II
(a) अतिशय जास्त पावसाचा प्रदेश (300 - 750 से.मी.)	(i) कोकण किनारपट्टीचा चिंचोळा भाग आणि मावळ
(b) जास्त पावसाचा प्रदेश (200 - 300 से.मी.)	(ii) अंबोली, महाबळेश्वर, गगनबावडा, माथेरान
(c) मध्यम पावसाचा प्रदेश (100 - 200 से.मी.)	(iii) मावळाच्या पूर्वेस उत्तर-दक्षिण पट्टा व विदर्भ
(d) कमी पावसाचा प्रदेश (50 - 100 से.मी.)	(iv) अहमदनगर, नाशिक, सातारा जिल्ह्यातील काही भाग
(e) अवर्षणग्रस्त प्रदेश	(v) मराठवाडा, खानदेश व पश्चिम महाराष्ट्रातील काही भाग

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)
(2)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)	(v)
(3)	(ii)	(i)	(iii)	(v)	(iv)
(4)	(i)	(ii)	(v)	(iv)	(iii)

Match the following :

Annual Rainfall distribution of Maharashtra

Column - I	Column - II
(a) Very high rainfall region (300 - 750 cm)	(i) Narrow stripe of Konkan and Maval
(b) High rainfall region (200 - 300 cm)	(ii) Amboli, Mahabaleshwar, Gaganbavada, Matheran
(c) Medium rainfall region (100 - 200 cm)	(iii) North - South belt to the east of Maval and Vidarbha
(d) Low rainfall region (50 - 100 cm)	(iv) Ahemadnagar, Nashik and some part of Satara district
(e) Drought prone area	(v) Marathwada, Khandesh and some part of Western Maharashtra

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)
(2)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)	(v)
(3)	(ii)	(i)	(iii)	(v)	(iv)
(4)	(i)	(ii)	(v)	(iv)	(iii)

106. एल् निनो (El Nino) वर्षी खालीलपैकी कोणत्या महासागराच्या किनाऱ्यावर कमी वायू दाबाचा प्रदेश निर्माण होतो ?

(1) ॲटलांटिक (2) पॅसिफिक (3) इंडियन (4) आर्कटिक

In an El Nino year, low air pressure develops over large areas along the coastal region of which of the following ocean ?

(1) Atlantic (2) Pacific (3) Indian (4) Arctic

---

107. जोड्या लावा :

	स्तंभ - I (पर्यावरण संबंधित कायदे)		स्तंभ - II (वर्ष)
(a)	पर्यावरण (संरक्षण) कायदा	(i)	1974
(b)	हवा (प्रदूषण प्रतिबंध व नियंत्रण) कायदा	(ii)	1972
(c)	पाणी (प्रदूषण प्रतिबंध व नियंत्रण) कायदा	(iii)	1986
(d)	वन्यजीव संरक्षण कायदा	(iv)	1980
(e)	वन संरक्षण कायदा	(v)	1981

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
(1)	(ii)	(iv)	(iii)	(v)	(i)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(i)
(3)	(iii)	(v)	(i)	(ii)	(iv)
(4)	(iii)	(v)	(iv)	(ii)	(i)

Match the following :

	Column - I (Environment related Act)		Column - II (Year)
(a)	The environment (protection) Act	(i)	1974
(b)	The air (preventation and control of pollution) Act	(ii)	1972
(c)	The water (preventation and control of pollution) Act	(iii)	1986
(d)	The wildlife protection Act	(iv)	1980
(e)	Forest conservation Act	(v)	1981

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
(1)	(ii)	(iv)	(iii)	(v)	(i)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(i)
(3)	(iii)	(v)	(i)	(ii)	(iv)
(4)	(iii)	(v)	(iv)	(ii)	(i)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

108. खालीलपैकी कोणती पाऊले जैवविविधतेच्या संरक्षणासाठी उचलली ती **चुकीची** आहेत ?

(a) उपयुक्त वनस्पती व प्राण्यांचे संरक्षण.

(b) हिंस्र प्राणी व वनस्पतींचा आंतरराष्ट्रीय व्यापार करणे.

(c) सर्व प्राण्यांच्या शिकारी नियंत्रित करणे.

(d) प्राण्यांच्या विश्रांती व भक्षण करण्याच्या ठिकाणांचे रक्षण करणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (c) आणि (d) (3) फक्त (b) (4) (b) आणि (c)

Which of the following steps for conservation of biodiversity is/are **incorrect** ?

(a) Protect useful plants and animals.

(b) Develop international trade of wild animals and plants.

(c) Regulate strictly hunting of all animals.

(d) Preserve resting and feeding places of animals.

Answer options :

(1) (a) and (b) (2) (c) and (d) (3) Only (b) (4) (b) and (c)

---

109. वर्धनक्षम (sustainable) शेतीमध्ये खालीलपैकी कशाकशाचा समावेश होतो ?

(a) मिश्र शेती (b) मिश्र पिके

(c) आलटून पालटून पिके (d) रासायनिक किटक नाशकांचा वापर

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (d) (2) (c) आणि (d) (3) (a), (b) आणि (c) (4) वरील सर्व

Which of the following is/are includes in sustainable agriculture ?

(a) Mix farming (b) Mixed cropping

(c) Crop rotation (d) Use of chemical insecticides

Answer options :

(1) (a) and (d) (2) (c) and (d) (3) (a), (b) and (c) (4) All the above

---

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

110. स्क्वेल/चंडवात (पाऊस व हिम वर्षावाबरोबर येणारी वावटळ) ही महाराष्ट्रामध्ये दुर्मीळ आहे, परंतु कधी-कधी _________ प्रसंगी येते.

(1) किनारपट्टीवर मान्सून पूर्व काळात आणि मान्सून काळादरम्यान अंतर्गत प्रदेशात.

(2) मान्सून काळात किनारपट्टीवर आणि मान्सून पूर्व काळात अंतर्गत प्रदेशात.

(3) मान्सून नंतरच्या काळात किनारपट्टीवर आणि मान्सून काळादरम्यान अंतर्गत प्रदेशात.

(4) मान्सून नंतरच्या काळात किनारपट्टीवर आणि अंतर्गत प्रदेशात.

In Maharashtra, squalls are rare but occasionally occur during _________.

(1) the premonsoon over the coastal region and during the monsoon period over the interior.

(2) the monsoon over the coastal region and during the premonsoon period over the interior.

(3) the postmonsoon period over the coastal region and during the monsoon period over the interior.

(4) the postmonsoon period over the coastal and interior region.

---

111. खालील वातावरणाच्या स्तरांची उंचीनूसार मांडणी करा :

(a) तपांबर (b) आयनांबर

(c) स्थितांबर (d) बाह्यांबर

पर्यायी उत्तरे :

(1) (d), (c), (b), (a) (2) (a), (c), (b), (d)

(3) (a), (b), (c), (d) (4) (c), (b), (a), (d)

Arrange the following atmospheric layer according to increasing height :

(a) Troposphere (b) Ionosphere

(c) Stratosphere (d) Exosphere

Answer options :

(1) (d), (c), (b), (a) (2) (a), (c), (b), (d)

(3) (a), (b), (c), (d) (4) (c), (b), (a), (d)

---

112. जोड्या जुळवा :

	स्तंभ - I		स्तंभ - II
(a)	विषुववृत्तीय कमी भाराचा पट्टा	(i)	या भागातील हवा पृष्ठभागाचे घर्षण व पृथ्वीच्या परिवलनामुळे वर ढकलली जाते.
(b)	मध्य कटिबंधीय जास्त भाराचा पट्टा	(ii)	वर्षभर तापमान 0°C पेक्षा कमी असते.
(c)	उप-ध्रुवीय कमी भाराचा पट्टा	(iii)	या भागामध्ये वर्षभर सूर्याची किरणे प्रामुख्याने लंबरूप पडतात.
(d)	ध्रुवीय जास्त भाराचा पट्टा	(iv)	थंड हवा 25° आणि 35° अक्षवृत्तांच्या दरम्यान खाली उतरते.

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(2)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)

Match the following :

	Column - I		Column - II
(a)	Equatorial low pressure belt	(i)	Air in this region gets pushed upward due to the friction with the surface and Earth's rotation.
(b)	Mid latitudinal high pressure belt	(ii)	The temperature is below 0°C throughout the year.
(c)	Sub-polar low pressure belt	(iii)	In this area, the rays of the sun fall mostly perpendicular.
(d)	Polar high pressure belt	(iv)	Cool air descends between 25° and 35° latitude.

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(2)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

113. खाली दिलेली विधाने सन 2011 च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्रातील मुलांच्या लोकसंख्येशी संबंधित आहेत, वाचून योग्य पर्याय निवडा.

(a) मुलांची लोकसंख्या 2001 मध्ये 14.1 टक्के इतकी होती ती घटून सन 2011 मध्ये 11.9 टक्के इतकी झाली.

(b) ही लोकसंख्या घट ग्रामीण आणि शहरी भागात दोन्हीकडे झालेली आहे.

(c) शहरी भागापेक्षा ग्रामीण भागात ही घट जास्त झाल्याचे दिसते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ विधान (a) आणि (c) बरोबर आहेत.

(2) केवळ विधान (b) आणि (a) बरोबर आहेत.

(3) केवळ विधान (c) आणि (b) बरोबर आहेत.

(4) सर्व विधाने बरोबर आहेत.

The following statements are related with proportion of child population in Maharashtra (Census, 2011), read and choose correct option.

(a) The percentage of child population was 14.1 in 2001 came down to 11.9 in 2011.

(b) It is declining both in rural and urban.

(c) Decline in rural is more as compared to urban.

Answer options :

(1) Only statement (a) and (c) are correct.

(2) Only statement (b) and (a) are correct.

(3) Only statement (c) and (b) are correct.

(4) All statements are correct.

---

114. भारत मानव विकास अहवाल 2011 नुसार, भारताचा मानव विकास निर्देशांक 0.467 इतका असून महाराष्ट्राचा तो ________ इतका आहे.

(1) 0.389 (2) 0.448 (3) 0.572 (4) 0.672

As per India Human Development Report 2011, India's Human Development Index is 0.467, whereas it is ________ for the state of Maharashtra.

(1) 0.389 (2) 0.448 (3) 0.572 (4) 0.672

---

115. महाराष्ट्राच्या किनारवर्ती प्रदेशात जून ते ऑक्टोबर दरम्यान आर्द्रता ________ असते.

(1) 60 ते 75 टक्केच्या दरम्यान (2) 65 ते 75 टक्केच्या दरम्यान

(3) 70 ते 80 टक्केच्या दरम्यान (4) 80 टक्के पेक्षा जास्त

Over the coast (Maharashtra), humidity, during June to October is ________.

(1) between 60 and 75 percent (2) between 65 and 75 percent

(3) between 70 and 80 percent (4) more than 80 percent

---

116. मोटार वाहनामधील धूर सोडणाऱ्या नळीच्या शेवटी बसवलेल्या ________ मुळे बाहेर पडणाऱ्या कार्बन मोनॉक्साईडचे रूपांतर शुद्ध ऑक्सीजन मध्ये होते.

(1) फील्टर्स (2) इएसपी (3) थर्मोरिॲक्टर (4) पोल्यूशन रोज

________ is fitted to the motor vehicle's exhaust tail pipe and it converts Carbon monoxide into pure oxygen.

(1) Filters (2) ESP (3) Thermoreactor (4) Pollution rose

---

117. भारतामधील बहुतेक सिंचन (कमांड) क्षेत्रामध्ये सिंचनाने ________ वाढली आहे.

(1) पाणथळ जमिनी (2) भूमिगत उच्चतम पाणी पातळी

(3) क्षारयुक्त जमीन (4) वरील सर्व

In most command areas of India irrigation has contributed to ________.

(1) Water logging (2) High water table

(3) Soil salinity (4) All the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

118. जमिनीमध्ये असणारे पर्याप्त सेंद्रीय पदार्थ किंवा ह्युमस हे जमिनीची ________ वाढवितात.

(a) जमिनीची पाणी धारण करण्याची क्षमता

(b) अंतर्गलन (जमिनीत पाणी प्रवेश करण्याचा वेग/दर)

(c) सच्छिद्रता

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) फक्त (2) (b) आणि (c) फक्त

(3) (a) आणि (c) फक्त (4) (a), (b) आणि (c)

The presence of organic matter or humas in soil in optimum amount improves ________.

(a) Water holding capacity of the soil

(b) Rate of infiltration

(c) Porocity

Answer options :

(1) (a) and (b) only (2) (b) and (c) only

(3) (a) and (c) only (4) (a), (b) and (c)

---

119. भात पीकाच्या सर्वोत्तम वाढीसाठी किती तापमान लागते ?

(1) 12 ते 18°C (2) 20 ते 37.5°C (3) 26 ते 40°C (4) 15 ते 41.5°C

Temperature range required for optimum growth of rice ________.

(1) 12 to 18°C (2) 20 to 37.5°C (3) 26 to 40°C (4) 15 to 41.5°C

---

120. कोरडवाहू क्षेत्रामधील निविष्ठा पुरवणारी निकृष्ठ संघटन रचना ही ________ ची कमतरता आहे.

(1) सामाजिक-आर्थिक (2) तंत्रज्ञान

(3) भौतिक साधन (4) वरीलपैकी कोणतीही नाही

Poor organizational structure for supply of inputs in dry lands is ________ constraint.

(1) Socio-economic (2) Technological

(3) Resource (4) None of above

---

121. मातीचा ________ गुणधर्म कमी करण्यासाठी ऊसाची मळी मातीमध्ये मिसळली जाते.

(1) क्षार (2) विम्ल

(3) अम्ल (4) वरीलपैकी एकही नाही

Molasses are added in soil to reduce the ________ of soil.

(1) Salinity (2) Alkalinity

(3) Acidity (4) None of the above

---

122. पाण्याची धूप रोखण्याकरिता कृषिविद्या विषयक कोणकोणत्या उपाययोजना आहेत ?

(a) पिकाची निवड व जमिनीची मशागत

(b) पट्टा पेर आणि जमीनीवरचे अच्छादन

(c) समतल बांधबंधीस्ती आणि वनस्पतीजन्य अडथळे

(d) वरीलपैकी कोणतेही नाही

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) फक्त (2) (b) आणि (c) फक्त

(3) (a) आणि (c) फक्त (4) (d) फक्त

What are the Agronomical measures of water erosion control ?

(a) Choice of crop and land preperation

(b) Strip cropping and mulching

(c) Contour bunding and vegetative barriers

(d) None of the above

Answer options :

(1) (a) and (b) only (2) (b) and (c) only

(3) (a) and (c) only (4) (d) only

---

123. दरवर्षी आपल्या देशात अंदाजे किती मातीची धूप होते ?

(1) 12 अब्ज टन (2) 100 अब्ज टन

(3) 329 अब्ज टन (4) 120 अब्ज टन

How much is the estimated annual soil loss through erosion in our country ?

(1) 12 billion tonnes (2) 100 billion tonnes

(3) 329 billion tonnes (4) 120 billion tonnes

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

124. तंबाखू बियाण्याच्या उगवणीकरिता सर्वात अनुकूल तापमान ________ होय.

(1) 20°C (2) 28°C (3) 32°C (4) 25°C

Optimum temperature for germination of Tobacco is ________.

(1) 20°C (2) 28°C (3) 32°C (4) 25°C

---

125. भारतामध्ये सरासरी साधारणपणे ________ से.मी. पाऊस पडतो.

(1) 127.2 (2) 119.4 (3) 137.8 (4) 125.7

The average rainfall in India is about ________ cm.

(1) 127.2 (2) 119.4 (3) 137.8 (4) 125.7

---

126. युनायटेड स्टेटस् डिपार्टमेंट ऑफ ॲग्रिकल्चर यांच्याप्रमाणे मातीमधील मध्यम वाळू कणांचा व्यास ________ मि.मी. होय.

(1) 0.5 ते 0.25 (2) 0.05 ते 0.002

(3) 2.00 ते 1.00 (4) 1.00 ते 0.50

As per the United States Department of Agriculture the diameter of medium sand soil separate is ________ m.m.

(1) 0.5 to 0.25 (2) 0.05 to 0.002

(3) 2.00 to 1.00 (4) 1.00 to 0.50

---

127. बियांमधील तेलाचे प्रमाण, फळांमधील व्हिटॅमिन 'सी' चे प्रमाण आणि फळांचा रंग वृद्धिगत करणारे पोषण द्रव्य ________.

(1) लोह (2) चुना (3) पालाश (4) स्फुरद

The oil content of seed, Vitamin 'C' content of fruits and colour of fruits are enhanced by ________ nutrient.

(1) Iron (2) Calcium (3) Potassium (4) Phosphorous

---

128. कृषि दुष्काळाची कोणती महत्त्वपूर्ण कारणे आहेत ?

(a) अपूरे पर्जन्यमान

(b) पावसाचा दिर्घ खंड (पावसाळ्यात)

(c) वातावरणातील व हवामानविषयक दुष्काळ

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) फक्त (2) (b) आणि (c) फक्त

(3) (a) आणि (c) फक्त (4) (a), (b) आणि (c)

What are the important causes of agricultural drought ?

(a) Inadequate precipitation

(b) Long dry spells in the monsoon

(c) Atmospheric and meteorological drought

Answer options :

(1) (a) and (b) only (2) (b) and (c) only

(3) (a) and (c) only (4) (a), (b) and (c)

---

129. पाण्याच्या प्रवाहासोबत कितपत पाणी हे जमिनीत समप्रमाणात विभागले जाते ते ________ दर्शविते.

i.e. $Ed = \frac{(1-y)}{D} \times 100$

(1) पाणी देण्याची कार्यक्षमता (2) पाणी वाटप कार्यक्षमता

(3) पाणी वाहन कार्यक्षमता (4) पाणी साठवण कार्यक्षमता

________ indicates the extent to which water is uniformly distributed in soil along the run.

i.e. $Ed = \frac{(1-y)}{D} \times 100$

(1) Water application efficiency (2) Water distribution efficiency

(3) Water conveyance efficiency (4) Water storage efficiency

---

130. दोन भिन्न अवस्थांमधील आकर्षणास __________ असे म्हणतात.

(1) अधेझ्न (Adhesion) (2) कोहीझन (Cohesion)

(3) प्रतिसारण (Repulsion) (4) वरीलपैकी एकही नाही

Attraction of two dissimilar phases is termed as __________.

(1) Adhesion (2) Cohesion

(3) Repulsion (4) None of the above

---

131. पृष्ठीय सिंचन पद्धतीची (प्रवाह पद्धती) क्षमता कशी सुधारता येऊ शकते ?

(a) पाटाचे अस्तरीकरण करून

(b) जमिनीचे योग्य सपाटीकरण करून

(c) मोकाट पद्धतीने पाणी देऊन

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) फक्त (2) (b) आणि (c) फक्त

(3) (a) आणि (c) फक्त (4) (a), (b) आणि (c)

How the efficiency of surface method of irrigation can be improved ?

(a) By lining the canal

(b) By proper levelling of the field

(c) By wild flooding

Answer options :

(1) (a) and (b) only (2) (b) and (c) only

(3) (a) and (c) only (4) (a), (b) and (c)

---

132. माती (मृदा) तयार होण्याच्या प्रक्रियेमध्ये पदार्थ पाण्याबरोबर वहात जाऊन जमा होतात ते म्हणजे __________ .

(a) कोलूव्हियम (b) लॅक्यूस्ट्राइन (c) ॲल्यूव्हीयम (d) टिल

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) (2) (a) व (b) (3) (c) (4) (d)

In soil formation process, the material transported and deposited by water is __________.

(a) Colluvium (b) Lacustrine (c) Alluvium (d) Till

Answer options :

(1) (a) (2) (a) and (b) (3) (c) (4) (d)

---

133. ज्या प्रक्रियेमध्ये पावसाचे पाणी तळे, जलाशयामध्ये गोळा करून साठविले जाते आणि ते पिकाना जेंव्हा पाहिजे तेंव्हा पुरवणी सिंचन म्हणून दिले जाते त्यास ________ असे म्हणतात.

(1) पाऊस संचयन (2) पाणी संचयन

(3) संरक्षित सिंचन (4) सिंचन

The process in which rainwater is collected and stored in ponds, reservoirs and provided for supplemental irrigation to crop as and when required is called as ________.

(1) Rain harvesting (2) Water harvesting

(3) Protective irrigation (4) Irrigation

---

134. खालीलपैकी कोणती पीके अत्यंत आम्लधर्मीय मृदेस सहनशील आहेत ?

(1) एरंड, भात, ओट (2) गहू, भात, वांगी

(3) मका, भात, टोमॅटो (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Which of the following are highly acid soil tolerant crops ?

(1) Castor, rice, oat (2) Wheat, rice, brinjal

(3) Maize, rice, tomato (4) None of these

---

135. दररोज लागणाऱ्या प्रकाशाच्या एकूण कालावधीनुसार, ________ हे तटस्थ वनस्पतीचे उदाहरण आहे.

(1) *निकोटियाना टॅबॅकम* (2) *ब्रासीका रॅपा*

(3) *सोरगम व्हलगेर* (4) *कॅनाबीस सटायव्हा*

On the basis of total length of daily light period, ________ plant is the example of day neutral plant.

(1) *Nicotiana tabacum* (2) *Brassica rapa*

(3) *Sorghum vulgare* (4) *Cannabis sativa*

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

136. वनस्पतीमध्ये पाण्याचा ताण सहन करण्याची क्षमता ________ मुळे येते.

(a) पाणी ग्रहण करणे

(b) पाण्याचे नुकसान कमी करणे

(c) जलसंचय

(d) वरीलपैकी कोणतेही नाही

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) व (b) फक्त (2) (b) व (c) फक्त

(3) (a), (b) व (c) (4) (d) फक्त

Drought resistance in plants is achieved by ________.

(a) Water uptake

(b) Reduction of water loss

(c) Storage of water

(d) None of the above

Answer options :

(1) (a) and (b) only (2) (b) and (c) only

(3) (a), (b) and (c) (4) (d) only

137. वरून वहाणाऱ्या पाण्यामुळे उताराच्या जमिनीमधून समप्रमाणात पातळ थरामध्ये माती निघून जाणे याला ________ असे म्हणतात.

(1) ओघळपाडी धूप (2) घळई धूप (3) सालकाढी धूप (4) शिंतोडे धूप

Uniform removal of soil in thin layers from slopy lands due to overflow of water is ________.

(1) Rill erosion (2) Gully erosion (3) Sheet erosion (4) Splash erosion

138. कार्बन मोनोक्साइड (CO) हा हवा प्रदूषण करणारा प्रमुख घटक आहे. तो मानवी आरोग्यासाठी कसा हानीकारक आहे ?

(a) यामुळे हृदय विकाराचा झटका येऊ शकतो.

(b) तो रक्ताची प्राणवायू (ऑक्सीजन) वाहून नेण्याची क्षमता कमी करतो.

(c) तो मज्जासंस्थेची सर्वसाधारण कार्यप्रणाली प्रभावित करतो.

(d) यामुळे यकृताची हानी होते.

पर्यायी उत्तरें :

(1) (a) फक्त
(2) (b) आणि (d) फक्त
(3) (a), (b) व (c) फक्त
(4) वरीलपैकी सर्व पर्याय योग्य आहेत

Carbon monoxide (CO) is a major air pollutant. How it is harmful to human health ?

(a) It may cause heart attack.

(b) It reduces oxygen carrying capacity of the blood.

(c) It affects the normal functioning of the nervous system.

(d) It damages liver.

Answer options :

(1) (a) only
(2) (b) and (d) only
(3) (a), (b) and (c) only
(4) All of the above

---

139. वालुकामय मातीमध्ये असणारी एकूण रंध्र पोकळी (छिद्रानी व्यापलेली जागा) ही ________.

(1) चिकणमातीपेक्षा जास्त असते
(2) चिकणमातीपेक्षा कमी असते
(3) चिकणमाती इतकिच असते
(4) वरीलपैकी एकही नाही

The total pore space in sandy soil is ________.

(1) More than clay
(2) Less than clay
(3) Equal to clay
(4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

140. कमी दर्जाचे/प्रतिचे पाणी सिंचनाच्या ________ या पद्धतीमध्ये वापरले जाऊ शकते.

(1) तुषार सिंचन (2) ठिबक सिंचन

(3) सरी-वरंबा पद्धत (4) मोकाट पद्धत

Poor quality water can be used in ________ irrigation system.

(1) Sprinkler (2) Drip

(3) Ridges and furrow (4) Flood

---

141. नॅशनल सेंटर फॉर मेडियम रेंज वेदर फोरकास्टींग (NCMRWF) याची स्थापना ________ साली नवी दिल्लीत झाली.

(1) 1985 (2) 1988 (3) 1992 (4) 1994

A National Centre for Medium Range Weather Forecasting (NCMRWF) was established in the year ________ in New Delhi.

(1) 1985 (2) 1988 (3) 1992 (4) 1994

---

142. व्हर्टीसोलला ________ असेही म्हणतात.

(1) ॲल्यूव्हीएम (2) चेस्टनट (3) रेगूर (4) लॅटोसॉल्स

Vertisols are also called as ________.

(1) Alluvium (2) Chestnut (3) Regur (4) Latosols

---

143. काही वनस्पतींमध्ये पानांच्या कडा किंवा टोक यामधून काही प्रमाणात थेंबांच्या स्वरूपात पाण्याचा ह्रास होतो. या प्रक्रियेला ________ म्हणतात.

(1) ॲबसॉर्पशन (शोषण)
(2) ॲडसॉर्पशन
(3) ऑसमॉसीस (परासरण)
(4) गटेशन

In some plants loss of some quantity of liquid water occurs in the form of drops from the margins or tip of leaves. This process is called as ________.

(1) Absorption
(2) Adsorption
(3) Osmosis
(4) Guttation

---

144. झाडांना मॅग्नेशियमचा पुरवठा केल्यास ________ पुरविणाऱ्या खतांची कार्यक्षमता वाढते.

(1) नत्र
(2) स्फुरद
(3) पालाश
(4) वरीलपैकी सर्व

Application of magnesium of plants leads to increase the efficiency of fertilizers containing ________.

(1) Nitrogen
(2) Phosphorous
(3) Potassium
(4) All of the above

---

145. सर्वसाधारणपणे उत्सर्जीत सूर्यकिरणांपैकी ________ टक्के सूर्यकिरण पिकाच्या पृष्ठभागावरती शोषले जातात.

(1) 75 (2) 79 (3) 85 (4) 73

On an average about ________ percent of the incident radiation is absorbed by the crop canopy.

(1) 75 (2) 79 (3) 85 (4) 73

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

146. ________ च्या परिणामाने इलेक्ट्रोमॅग्नेटिक उत्सजर्नाचे विखरणे वातावरण करत असते.

(1) उत्सर्जनाचा वेग (2) त्याची वारंवारिता

(3) त्याची तीव्रता (4) वरील सर्व

Atmosphere scatters electromagnetic radiation by affecting ________.

(1) speed of radiation (2) its frequency

(3) its intensity (4) all of the above

---

147. भौगोलिक माहिती यंत्रणेमध्ये लहान भाग ________ प्रकारे दाखविले जातो.

(1) बिंदू (2) रेषा

(3) बहुभुजाकृती (4) वरीलपैकी काही नाही

In Geographical Information System (GIS) land parcels are represented by ________.

(1) Points (2) Line

(3) Polygons (4) None of the above

---

148. दृष्यमान तरंग लहरीची एक श्रेणी अंदाजे ________ इतकी असते.

(1) 0.1 ते 0.7 μm (2) 0.4 ते 0.7 μm (3) 1.4 ते 1.7 μm (4) 4 ते 7 μm

The visible wavelengths cover a range from approximately ________.

(1) 0.1 to 0.7 μm (2) 0.4 to 0.7 μm (3) 1.4 to 1.7 μm (4) 4 to 7 μm

---

149. ________ उपग्रह सध्या कार्यरत आहे.

(1) IRS - 1D (2) IRS - P4 (3) RISAT - 1 (4) IRS - 1C

________ satellite is in service.

(1) IRS - 1D (2) IRS - P4 (3) RISAT - 1 (4) IRS - 1C

---

150. ________ आभासी रंगीत पट्टे हिमवर्षाव, बर्फ आणि ढग यांना वेगळे करतात.

(1) निळा (लाल) दोन भिन्न लघुलहर अवरक्त पट्टे (हिरवा आणि निळा)

(2) लघुलहर अवरक्त (लाल), अवरक्त नजीक (हिरवा) आणि हिरवा (निळा)

(3) अवरक्त नजीक (लाल), हिरवा (निळा), लाल (हिरवा)

(4) यापैकी एकही नाही

________ false colour band combinations are useful to differentiate between snow, ice and clouds.

(1) Blue (red), two different short wave infrared bands (green and blue)

(2) Short wave infrared (red), near infrared (green) and green (blue)

(3) Near infrared (red), green (blue), red (green)

(4) None of the above

-o0o-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे....)

(8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या ''परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82'' यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

(9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वत:बरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. **मात्र परीक्षाकक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.**

नमुना प्रश्न

प्रश्न क्रमांक. **201.** सतीची चाल नष्ट करण्यासीठी कोणी मूलत: प्रयत्न केले ?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती (2) ईश्वरचंद विद्यासागर

(3) राजा राममोहन रॉय (4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर ''(3) राजा राममोहन रॉय'' असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर ''(3)'' होईल. यास्तव **खालीलप्रमाणे** प्रश्न क्र. 201 समोरील उत्तर-क्रमांक ''③'' हे वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. 201. ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तरक्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखवावा. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

SEAL